

W. K. K. N. 1937

TULUVIKU RAJAD

Nr. 16

Veebruar
1937

Sisukord: K. Koljo — Õige tee vabadusele. M. Laos — Vabaduspäevaks. E. Noorkukk — Vabadusele. J. Saarman — Elu kasvatavast mõjust. Roopi Hallimäe — Hangel. Karl Allik — Eesti majanduselu suund ja väljavaated. H. Leemet — Minu kahekordne äpardumine. H. Mesikepp — Õhtul. K. L. — J. Westholmi gümnaasiumi juubelist. Kr. Valtenberg — Õhtu talus. Eeda Kook — Sepp. G.N. — Emile Coué ja tema õpetus. Emma Liiv — Haige ema. K. Keul — Tuli põleb. Ed. Kansa — Kirp. Noorimate suleharjutusi. Tehnika. Ajusport. Tütarlaste nurk. Kirjandust. H. Metsvahi — Rahvusvahelise Kirjavahetuse Eesti Büroo teateid.

Kaas H. Ruusilt.

Keskkooli- ja gümnaasiuminoorsoo ajakiri

«Tuleviku Rajad»

ilmub käesoleval semestril järgmiselt:

nr. 17 — märtsis, nr. 18 — aprillis ja nr. 19 — mais.

Õpilased, vilistlased, õpetajad! Tehke kaastööd „Tuleviku Radadele“!

Aidake kaasa „Tuleviku Radade“ levitamisele!

Kaastöö saata „Tuleviku Radade“ toimetusele, Tallinn, Sakala 51. Tellimised ja kuulutused saata talitusele, Tallinn, Sakala 51. Raha maksta posti jooksvale arvele nr. 315.

„Tuleviku Rajad“ maksavad:

sügispoolaasta (4 numbrit) — 90 snt., kevadpoolaasta (5 nr.) — 115 senti, kogu õppeaasta (9 numbrit) — 2 kr., üksiknumber — 25 snt.

„Tuleviku Radu“ saab tellida ka igast postkontorist.

Tallinnas müügil Kooli-Kooperatiivis, Tartus — Ajakirj. kontoris (Rüütli tn.)

TULEVIKU RAJAD

EESTI KESKKOOLI- JA GÜMNAASIUMINOORSOO AJAKIRI

III aastakäik

28. veebruaril

Nr. 16

Õige tee vabadusele

Meie olud nõuavad meilt rahvuslikku iseteadvust ja süvenenud endaväärtuse tunnet. Mida tugevam on meil endamaksmapanutung, seda vastupanuvõimelisemad oleme kõigile raskusile, seda rohkem eeldusi püsimeks iseseisva riikliku ja kultuurühikuna. Pidagem vankumatult silmas meie oma võimalusi, Eesti võimalusi ja nõudeid. Seejuures kaitskem kohusemõistet, ohvrimeelsust ja vastastikust abistamist. Tunnustagem terviku üleolekut selle üksikuist osadest, eriti ühiskondlikus elus. Teadkem, et iga inimese eluülesandeks on oma tegutsemises muuta täielikumaks enese omapära, oma iseloomu arendamine. Ja eeldusi viimaseks on kindlasti, kuna inimkonna ajaloo sisu on jutustus inimese arengust, kusjuures inimene on ümber kujunenud tungide olendist tsiviliseeritud ühiskonnaliikmeks. Pidagem meeles, et õige tee vabaduse poole viib meid iseene valitsemisega.

Tahate teha edusamme, siis leiate seda mõistuse, headuse ja ilu ilmutustes.

Dir. K. Koljo.

Vabaduspäevaks

On ajaloos tulipunkte, kuhu koonduvad parimad püüded ja igatsused ning sajandeid kestnud uljas võitlus leiab kroonimist. Sääraseks päevaks on meile, tulihingelisile noorile, kui ka kogu Eesti rahvale 24. veebruar.

Oleme oma rahva ja tarmukate esivanemate järeltulijad. Kuigi oleme sündinud enamikus iseseisvas Eestis, pealegi raskete võitluste ja ohvrimeelsusega vabastatud riigis, peame olema teadlikud, milliste ohvritega on lunastatud vabadus.

Nii mõnigi kord meie nooris tuhmuvad püüded suurist ideaalst ja aateist, ollakse küllastunud vabadusest ja kõrgeist unistustest. Kaob suur siht, tekib tarvidus oleskella, kuna kõik on ju saavutatud. See on vää. Seda ei tohi lubada.

Meie, noorte ülimald ülesandeks on töötada truudust oma rahvale ja jätkata omi heroiliste eelkäijate tööd. Meie töötame küll vähe, ent püüame teha enam.

Väike on me isamaa, kuid ta omab palju seda võlu, millega ta suudab meid kõita endaga. Püüame töötada jõudumööda kaasa riigi hüvanguks ning

aidata kaasa oma kodumaa arendamisel valguse suunas. Meie isamaa nõuab ohvrimeelsust ka tulevikus. Selleks töötagem olla tõsised patrioodid!

Suured võidud ja saavutised on nõudnud paratamatult tohutuid ohvreid. Neid mälestagem! Nad langesid ju võitluses ja võitluses murduda on suur-sugune.

M. Laos.

E. NOORKUKK

Vabadusele

Võimsasti lehvigu sinimustvalge,
eestlasi ohtudes ühendand lipp!
Helkigu Põhjala koidangu alge
tervituspillkudest Munamäe tipp!

Jõudu ja edu me kodule ikka
soovivad nooruse arvukad väed.
Vabadust, õitsengut igavikpikka
töötavad Eestile tuhanded käed!

Kohama uuest löö viikingiveri,
Sigtuna vallutand saarlaste võim!
Tervisi uljamaid läkita, meri,
igasse kaarde, kus eestlaste hõim.

Ühiselt hoiame sõprusepaela,
mille on sõlminud aegadete.
Tundkem, et kangelas-Kalevi kaela
iaal ei kammitse kütketenee.

Väikene rannik ja väikesed saared,
aga on meie see voortene pind!
Eesti on väike, kuid maailmakaared
kuulgu, et siiski tal tuksub me rind!

Võimsalt siis vestaksid Kalevi-lood:
[sunniks —

Tuleks kui nõnda, et võõras meid
„Noorusel tõusval on tulevik tun-
[niks,

Eestile kohavad Läänevee vood!“

J. Saarman

Elu kasvatavast mõjust

Nädalat paar tagasi sattus juhuslikult mu kätte C. R. Jakobsoni raamat „Elukool“. Huvitusin tollest pealkirjast ja võtsin raamatu lugemiseks. Lugeses mu huvi kasvas käsitledava teema vastu ja ma hakkasin teda arutlema lähemalt ja teisest seisundist kui raamatus.

Elukoolist oli Jakobsonil juttu — kas on aga olemas üldse säärast kooli kui see nn. „elukool“?, kas õpetab elu meile üldse midagi? Ja kui, siis mida nimelt?

Algul ei osanud ma oma küsimusele vastata midagi. Kuid seda rohkem kasvas huvi ja õhin — uurida edasi toda teemat ja juba — süstemaatiliselt.

Esmajoones ma otsustasin analüüsida oma elu, uurida, kas ja mida on

see mulle õpetanud mu 15 aasta jooksul.

Ja tõesti ma leidsin, et elu — see elu, mille ma olen veetnud lapsepõlves kodus, praegu kodus ja koolis — on mulle nii mõndagi tähtsat õpetanud.

Kodus on minu „elutarkuse“ õpetajaks mu ema — isa on juba ammu surnud — veidi kurvameelne, vanem lesk, veidi vanameelne ja veidi väiklanegi. Too ema armastab tihti tuletada meelde: „Ole aus ja korralik!“ Ja, tõesti need on omadused, mis kaaluvad tihtigi üle suuri varandusi, omadused, mis tõesti on seda väärt, et neid tuletataks meelde kas või iga päev.

Oma kodusest elust olen lugenud välja veel ühe elu õpetuse: ole rõõ-

mus, püüa ka raskusile naeratada! Nii hea on veeta aega kodus, rõõmsas õhkkonnas, kus vahel naerdagi võid, kus ka raskused ja mured lahendatakse rõõmsameeli, laskmata pead norgu. Isegi kooliülesannete juures...

Ja kui juba koolist juttu on, siis väike episood minu koolielust, kus just näha on elu õpetavat kätt...

Kord soovitas keegi „Freund“ mulle, ma ei peaks õppima: „Mis on sul tuupimisest kasu. Katsu ka ilma läbi ajada — nagu mina.“ Jah — läbi ajada — slikerdada — vedada.

Olingi nii rumal, et võtsin kuulda oma „sõbra“ nõuannet ja loobusin õppimast. Ja ega ma kimpu jäänud. Sain läbi ja — kaunis hästigi. Aga see läbisaamine — vedamine . . . oh, tänu Jumalale, nüüd on too aeg möödunud! Miks siis?.. Mu südame-tunnistus ei kannatanud enam! Jah, just seepärast, et ma kunagi ei tundnud rahuldust südames, et ma alati pidin endagi ees häbenema; mida aga ma siis ei pidanud tegema, kui ma korralikult täitsin oma ülesanded. Ma usun, et mu koolisõbrad isegi ehk on elanud läbi mõne sellise kriisi ja seepärast ka mõistavad, mida siit õppida.

Niipaljudest on minul seda elutarkust. Kuid elu on suur ja pikk, eks ta pea siis selle aja kestel ka rohkem õpetama, rohkem koolitama inimesi. Kord hakanud kinni sest küsimusest, ma tahtsin süveneda ja otsustasin korraldada oma huvides väikese ringküsimuse oma perekonnas ja tuttavate seas.

Esimesena otsustasin pöörduda oma onupoja poole, et proovida oma kavatsuse kasulikkust. Too onupoeg on saanud omal ajal hea hariduse, kuid praegu on sunnitud leppima õige viletsa elujärgga.

Kord tuli too onupoeg meile külla. Ajasime tühjust-tühjust juttu, kuni ma otsustasin juhtida kõneaine oma

küsimuse teemale. Lõpuks tulin päris lagedale ja küsisin talt lausa, mida ta elust arvab kui elukoolist, kui õpetajast, ja mida too on temale õpetanud.

Veidi mõtles ja hakkas siis puhuma juttu sel teemal, sattudes enam ja enam hoogu: „Kahtlemata elu õpetab igale inimesele midagi. Kahtlemata! Ühele seda, teisele teist. Mind ta on õpetanud, ja kaunis valusasti, tundma raha väärtust. Jaa — raha! Miks siis ma olen praegu õige sinu arvates sellises seisundis? Sa ei tea? Jah — seepärast, et mul kunagi pole olnud niipalju raha, kui tarvis. Juba koolist ma pidin lahkuma seepärast, et mul polnud enam võimalik tasuda õppemaksu. Mõtles — astu välja eelviimasel semestril! Ja elus ikka ja alati sama häda! Kohta otsides — ikka ja alati on vaja raha — mul aga pole teda! Raha — raha — raha! Oh, milline väärtus on sellel nii tühisel metallitükil! Raha eest sa võid saada kõik, mida ihaldab süda, võid osta kõik, mida ihaldab silm — sa võid temaga teha imet. Raha on võimsaim potentsiaalenergia — lihtsustatud kujul — mida sa võid muuta ükskõik milleks. Kui paljud muutuvad loomadeks mammona jahil, kui paljud naeruvääristuvad, roomates ja alandudes raha ees. Raha ees — selle raha ees — mis pole midagi muud kui metallitükk või paberilipakas! Valus on, kui sa tunned nii selgesti raha väärtust, aga kui sa siiski pead olema ilma selle RAHATA!“

On õigus, et raha on väärtus, on ka õigus, et massid loomastuvad mammona-kires, kuid just viimast ei tohiks juhtuda. Inimene, looduse ja maailma valitsejaks loodud, ei tohi ometi langeda nii madalale, et roomab oma vaimusünnituse — raha — väärtuse ees! Ei! Sest siis oleks ju raha maailma valitseja — ei!

Järgmisena pöördusin oma õe poo-

MAKS ROOSMÄ
Riigi Kunsttööstuskool

Maastik, akvatinta

le oma küsimusega. Mu õde on lõpetanud ülikooli, on arenenud mõistusega mõtleja inimene, kuid on pidanud kannatama elus suuri pettumusi ja praegu peab olema rahul kohakesega kusagil 8. järgu tööstuses.

Minu küsimusele ta jäi mõttesse ja algas siis kibestunult:

„Elu on kõik rämps! Kõik väärtused, ausus, mõistus on väärtusetud, on tarbetud, on isegi koormavad, kui sul pole võimalusi omaenda oskuste rakendamiseks. Inimene pole loom! Loom on rahul sellega, kui ta sünnib, elab, sünnitab ja sureb. Inimene aga pole! Iga inimene tahab töötada, tahab olla kasulik ühiskonnale, tahab luua väärtusi, kanda ja rakendada kultuuri ja tsivilisatsiooni,

olla veidikenegi tarvilik suures massis! Palju on sääraseid, kel on haridus, kel on võimeid, haridus ja mõistus, kes võiksid saata korda paljugi, kuid kel puudub säärane võimalus, sest neil puuduvad võimalused rakendumiseks. Seevastu need, kes oskavad end sokutada kohtadele — just kohtadele — koguni kahele-kolmele korraga — kellel teevad seda onud, suured tutvused või tähtsad sidemed — vaat need subjektid on tihti otse väärtusetud, saamatud, kasutatud — kuna väärtuslikud kodanikud, kelledest oleks tulu, peavad protežeerijad. Säärane on elu — rämps — läbi ja läbi mõttetetus ja täis vastuolusid!“

Osalt õiguski! On tõesti olemas

väärtuslikke inimesi, kes lihtsalt on sunnitud hääbuma, kuna neil puudub võimalus rakendumiseks loovale tööle. Loomulik, et säärasel korral nende võimedki, nende väärtuski langeb, kõduneb ja lõpuks hääbub, kuni neist endist saavad masin-inimesed, kelle ainukeseks mureks on tänane päev ja leivakannik! Tõesti valus.

Lõpuks esitasin oma küsimuse oma vennale — ohvitserile. Ta veidi mõtles ja vastas siis:

„Minu juhtmõtteks on olnud elus: „Ole aus ja korralik! Täida oma ülesanded täpselt ja korralikult!“ Ja ma ei kurda, et ma olen pettunud siiani elus, käies selle juhtmõtte järgi. Igal juhul täida oma ülesanne korralikult, anna oma suutmisest alati maksimum! Ja milleks? Ainult selleks, et sa ise endaga oleksid rahul — et sul endal oleks hea meel, et sa ei pruugiks kahetseda ja kurta oma tegusid. Täida oma kohused nii, et sa ei peaks kiruma ega siunama enast veel tagantjärele oma hooletuse, lohakuse või laiskuse pärast! Ja kui on sul vaja ohverdada millegi suurema eest — siis tee seda kõhklemata, teadmiseiga, et sa oled kasulik üldsu-

sele, et sa ohverdad õilsate sihtide ja aadete eest.“

Väga õiged mõtted! Endaga rahulolemine on tõesti parim tasu töö eest! Ja enda ohverdamine millegi suurema eest! On tõesti olemas suuremaid väärtusi, kui isik ise, väärtusi, mille eest iga õige kodanik on valmis kõhklematult ohverdama — mõtlemata enda elule.

Rohkem ma enam kedagi ei tülitanudki oma küsimusega: mulle oli neistki vastustest küllalt.

Nii erinevaid vaatekohti uurides näeme siiski, et üht asja on elust õpitud alati: püüa talitada ja korraldada nii, et sa ise endaga võiksid rahul olla. Ei ole ju meil üldisi „tollipulki“ inimese tegude mõõtmiseks, kuid igapäev peaks olema see endal käepärast — ta omaenda südametunnistus. Vahest ongi elus tähtsaim endaga rahulolemine, teadmine, et oled teinud maksimumi suutmisest, maksimaalselt hästi. Suurima rahuldusega võid vaadata tagasi oma tegudele, kui sa sellejuures ei pea laskma pead longu oma sisemise mina ees, ei pea häbenema iseennast.

ROOPI HALLIMÄE

Hangelt

Süda miks kurb täna,
päike kui paistab?
Sõrmerlund veeretab
tuul üle välja.
Küll nad tuiskuvad —
lumilained!
Kuhu küll talutab
neid tuule rutt!

Maanteele lookleval
valgeil nurmedel
venib heinakoorem
nagu tigu.
Rutem kui hobune
mõte viib teelise
üle hangede
kaugete koju.

Küll oleks hää nii
minulgi minna!
Küll kerge käia
tuisustki teed!
Küll oleks hää nii...
aga kuhu?:
M i n u maja on
tuulest ja veest.

Süda miks kurb täna,
päike kui paistab?
Sõrmerlund veeretab
tuul üle välja.
Küll nad tuiskuvad —
lumilained!
Kuhu küll talutab
neid tuule rutt!

Karl Allik

Eesti majanduselu arenemise suund ja väljavaated

Üleriigilisel gümnaasiumiõpilaste kirjandite võistlusel esimese auhinna saanud töö

Iga riigi majanduselu on tihedas seoses maa üldgeograafiliste oludega. Inimõistus suudab võita paljusid looduslikke takistusi, aga on tingimusi, millele peab alistuma paratamatult.

Üheks seesuguseks tingimuseks on maa geograafiline asend. Eesti asub paraskliimavöötme põhjapoolses osas, — juba sellest võime eeldada, et meil ei saa näiteks olla juttugi riisi-, viinamarja- või apelsinikasvatamisest.

Teiseks tähtsaks teguriks on maa liigestus. Eesti asub Läänemere idarannikul, tema üle 4000-kilomeetrilisest piirist on 3400 kilomeetrit merepiiri. Ajaloost teame, et Läänemeri on olnud tähtsaks maailmakaubanduse teeks. Arvestades Eesti sügavaid ja varjatud sadamaid, kas ei mõjutanud see ka Eesti majanduselu? Vertikaalsest liigestusest on tingitud kogu maa majanduslik ilme. Mägisel maal ei saa näiteks areneda põllundus, seavastu on seal väljavaateid laialdaseks karjakasvatuseks ja mäetööstuseks.

Töenduslikult tähtis tegur on maa geograafiline alus — maapõuevarade rikkus või puudus. Väga tähtis on veel ka kliima. Eesti moodustab üleminekuala Lääne-Euroopa merelisest kliimast Ida-Euroopa mandrilisele kliimale. Lõppeks tuleb arvestada ka veel rahva tihedust ja ajaloolis-kultuurilisi olusid.

Vaadeldes kõiki eelesitatud tingimusi Eestis, näeme, et meie majanduse tähtsaimaks alaks peab olema põllundus. Peamiselt sellele on ka suunatud meie majanduselu arendamine. Meie maapind on lausik, ning kuuludes sealjuures absoluutse kõrguse poolest madalmiku alasse, on loodud eeldused põllunduse ja karjakasvatamise arendamiseks. Meie kliimas kasvab enamik tähtsamaid kõrsvilju; meie pinnas on küll võrdlemisi kehv, aga hoolsa harimisega annab maa küllaldast saaki. Produktiivsuse tõstmiseks on tarvis laiendada külvipinda, sest õige suur protsent Eesti pindalast seisab kasustamata soode ja rabade all. Meie rahva tihedus on Lääne-Euroopaga võrreldes veel õige madal.

Nendest faktidest võime järeldada, et Eestil on põllunduse produktiivsuse tõstmiseks küllaldaselt väljavaateid. Meil viidi läbi maareform, mis taastas maa selle pärisrahvale. Maad jätkub nüüd kõigile eestlasile, ja meie maa tasub ka kogu töö ja vaeva.

Esmajärguliseks ülesandeks olgu meile rahva-arvu tõstmine, — siis ei saa meie läänevaenlane enam näidata näpuga ja ütelda: „Teie ei suuda kasutada oma maad, me peame teile näitama, kuidas seda tehakse!“ Teiseks peame tõstma kasutatava pinna tootlikkust, aga me ei tohi unustada, et ka väetamise resultaated on piirid. Viljasaagi tõstmiseks tuleb asuda eeskätt maaparandusele. Nii loome aluse kasvava rahvaarvu puhul rahva elatuseks.

Siiski ei tule unustada, et põllumajanduse suund on praegu karjandusele. Vilja väljaveomaana ei suuda meie võistelda puhtpõllutuluslike riigega. Põllunduse sihiks olgu maa tarvituse katmine. Seevastu me karjandused on küllaltki võistlusvõimelised ja leiavad ka turgu. Me peame vaid ligemal ajal püüdma vabaneda ekspordi hooajalisest iseloomust. Kalandusel ja aiandusel on võrdlemisi suur osatähtsus majanduselu kujunemiseks. Kui suudaksime rohkem toota, leiaksime ka rohkem tarvitajaid.

Asudes vaatlema Eesti töönduse väljavaateid, peame pidama meeles kolme tegurit, mis määravad tööndusliku arengu. Esiteks peame teadma, milliseid toormaterjale ja jõuallikaid pakub meie maa, teiseks — kas meil leidub küllaldaselt tööjõudu, ja kolmandaks — ons meil töönduse arenguks vajalikku kapitali. Me teame, et Eestis puuduvad suurtöõnduseks tarvilikud materjalid, raud ja kivisüsi. (Leiduv mangaanraud ei ole võistlusvõimeline). Seega ei saa Eestit kujutella raske-rauatomõnduse maana. Jõutagavarasid leidub meil siiski rohkesti. Kivisütt asendab meil põlevkivi, samuti võib asetada suuri lootusi meie turbatöõstusele. Ka meie veejõud pole veel kasutatud maksimaalselt.

Tööjõudu Eestis leidub, eriti kui arvestada rahvaarvu loodetavat juurdekasvu. Ettevõtjate rahvuslikuks kohustuseks on võimaldada töõd eeskätt eestlasile ja lasterikaste perekondade toitjaile. Lubamatu on mõtlemisviisi, nagu meil näiteks kavatseti tuua vastavate eriteadmistega töõliste puudusel töõlisi Poolast. Me ise peame endi üld- ja kutsehariduse viima vastavale kõrgusele. Nii loome aluse töõnduse arenemiseks, sest vajalikke kapitalile leidub, kui vaid suunata tähelepanu õigele objektile.

Eesti kui peamiselt põllutulusliku maa töõnduses võime juba teoreetiliseltki oletada, et töõtatakse ümber esmajoones põllunduslikke produkte. Nii on see ka tegelikult. Meie või-, juustu-, liha- ja kalakonservide-, ekstraktide- ja jookidevabrikud moodustavad arvult suurima osa eesti töõstusist; neil aineil on ka suurim osatähtsus eesti ekspordis.

Siiski ei tohi unustada, et meil, looduslike varasid ja veete lähedust arvestades, ei puudu alus puhtvabrikutöõstuse tõõsuseks. Meie põlevkivi on õõlisisaldavuselt õõige väärtuslik, ja arvestades lademe rikkalikkust, võib eeldada peatset suurjoonelisemat ekspluateerimist. Põlevkivi on hinnatav kütteainena, aga veel suuremat tähtsust omavad temast destilleeritud õõlid. Kui leitakse ka põlevkivituhale sobiv otstarve, võime vaadelda seda loodusvara eesti kullana, sest naftatagavarad on maailmas lõppemas.

Turvas on tähtsaim teiste jõõuallikatega võõrreldes. Jõõukomitee hindas turba tähtsust jõõutagavarade hulgas 41% -le. See näitab, kui palju on võimalusi selles majandusharus arenda. Ellamaa elektrijõõujaam suudab näiteks varustada maad 150-kilomeetrilises raadiuses elektrienergiaga.

Loodusvarade ümbertöõtamisel tuleb pöõrda tähelepanu viimisteldud tootmisviisile. Meie ekspordime näiteks Inglismaale saelaudu, milledest seal tehakse kaste. Miks ei tee meie ise kaste ega ekspordi neid siis Ing-

lismaale? Poolvalmiskaupade asemel tuleb hakata tootma valmiskaupa.

Kuna on loota tööduse arenemist, muutub ka Eesti kaubandus tulevikus intensiivsemaks. Meil on head sadamad, mereteel saame olla vahetus ühenduses kõigi suurriigega. See on tähtis paremus, — tarvitseb vaid võrrelda näiteks põlevkiviproduktide eksporti raudteel läbi kolme-nelja riigi ja otseselt mere kaudu.

Meie majanduselu pidi iseseisvumisel täiesti ümber orienteeruma. Paljud suurtööstuslikud ettevõtted, mis varustasid Venemaad, pidid likvideerima uute turgude puudusel. Meie majanduselu on nüüd elanud üle selle üleminekuajastu ja on tõusnud uuesti. Meie majanduselu suund on eluline ja terve. Meie oleme uuesti kontaktis Lääne-Euroopaga, kuhu meie ka kultuuriliselt kuulume. See loob õige aluse majanduslikuks tegevuseks.

Et Eesti kujuneks nii majanduslikult kui ka riiklikult tugevamaks kui ei kunagi varem, tahame meie, noored, pühendada kogu oma noorusjõu, energia ja teadmised kodumaa kasuks.

Käesoleva kirjandi autor Tallinna Linna Poeglaste Gümnaasiumi humanitaarharu V kl. õpilane Karl Allik sündis 9. novembril 1918. a. Tallinnas käsitöölise pojana. Kasvas üles võrdlemisi kitsais oludes. Õppis Tallinna XVII algkoolis, mille lõpetamise järele astus Tallinna Linna Poeglaste

* Gümnaasiumi. Vanemais klassides tegutsenud agaralt õpilasorganisatsioonides. Väljaspool kooli töötanud kaasa mitmes noorsooorganisatsioonis. Varem omandanud kaks kirjanduslikku auhinda E. N. Karskusliidu kirjandivõistlusil tööde eest: „Päike kutsub“, „Tema ja nemad“.

H. Leemet

Minu kahekordne äpardumine

See oli 1927. aasta kevadel. Lõpuklassil olid käes kibedad kordamispäevad. Iga õpetaja pidas oma ainet kõige tähtsamaks ja soovis sellest võimalikult suurema ja värskema portsjoni lõpetajaile ellu kaasa anda. Ka kevad nõudis oma osa. Paratamatult pidid ühe või teise aine jätma „vedamise“ peale. Eriti võis „vedamist“ siis arvestada, kui talve jooksul vastavas aines oldi korralikult töötatud ja kolme veerandi hinnangud olid tugevad.

Nagu saatuse kiuste langes TKMÜ väljasõit Viljandisse just sellelesinasele kibedale ajale. Koolijuhataja hoiatas küll, kui sõiduks käisime luba küsimas, vihjates eelseisvale ja osalt käesolevale tugevale tööle; ta keelas mõnel, kellest teada oli, et ta kõva pea täit rahu ja keskendumist vajab, sõidu hoopis, lubas aga meil teistel sõita ühel tingimusel: õppetöös ei tohi selle sõidu ettekäändel

vabandusi olla. Vastupidi, TKMÜ-lased võivad kindlad olla, et nad selle loagemise eest tööajal veel karmimalt käsile võetakse.

Muidugi ei veetnud me kauneid kevadpäevi Viljandi mägedel ja järvel tuupimisega. Naersime viljandlasti, kes isegi järvele raamatuid ja konspekte kaasa vedasid ja meie naljatustele ei võtnud aega vastata.

Kooli tagasi jõudnud, oli teine või kolmas tund majandusteadus. See oli koolijuhataja aine. Algas kordamine. Kõik arenes sujuvalt. Kõju jäänud poisid vastasid kui võrin. Siis aga tuli esimene „viljandlane“, see olin mina. Vastasin, mis jaksasin vanade mälestuste põhjal. Sellest oli aga vähe. Direktori nägu tõmbus pilve ja kõlaski kardetud küsimus: „Miks teie ei õppinud?“ Harilikkes oludes oleks ekskursioon Viljandisse olnud oivaline vabandus, nüüd aga

pidid sellest loobuma. Valetasin: „Mul ei olnud võimalik käsiraamatut hankida, kuna kõik seda kordamiseks ise vajavad, raamatu kalliduse tõttu aga pole ma seda suutnud ise osta.“

Kõik oli nüüd ühel kaardil: ütleb koolijuhataja: „Näidake oma raamatut siia!“ siis oleks esimene, mis sahtlist ilmuks, kindlasti Adamson'i „Majandusteadus“. Aga juhtus muud: „Minge alla, ütlege prl. Lampe'le, et ta Teile raha annaks, ja ostke endale see raamat!“ Ja kui ma tahtsin protestida (sest suurmeel liigutab ka kõige paatunuma roimari hinge), siis ta lisas, et mulle kingi vastuvõtmist kergendada: „Hiljem, kui olete lõpetanud, jätke see kooli raamatukogule!“

Ei tarvitse vist nimetada, et Adamsonile pühendasin erilist hoolt kogu aja kuni lõpetamiseni. Aga mind ei küsitud enam kordagi.

Nii mõnigi kirjanik ja ajakirjanik on meie koolist võrsunud. Ma ei tea, kas ka luuletajaid, aga võimalik see oleks, sest korra tegime klasside viisi luuletusi, alates lihtsast nelireast ja lõpetades soneti ja tertsiiniga. Eesti keele õpetaja (N. A.) oli ise kõva kirjamees ja katsus ka meid kirjanduslukku toimetada. Vorbiti siis laule teha. Paremad riimisevad klassis olid otsitud. Need, kelle peegasus sugugi vedu ei võtnud, otsid endile pirukate ja muu maise hüve eest (raha eest vaimu siiski ei müüdud!) taevalikke värssse. „Honorarid“ olid mitmesugused, olenedes teose pikkusest, vormist, ehtsast tundest jne. Soneti hinnaks oli harilikult 5—10 pirukat. Mõnigi Piibelleht sai Sanderi kulul all teetoas lõuna.

Meie maestro (N. A.) kogus leidub mõnigi võorast allkirja kandev vaimusünnitus, aga Autorikaitse Ühingu pole midagi „tetta“, sest kõik õigused on läätseleeme eest müüdud!

Juhtus kord, et meie luulearmastaja õpetaja ise puudus. Kasutasime vaba tunni selleks, et värskaid luu-

letusi priske paatosega vastastikku ette kandsime. Kui lugesia parajasti oma keerulise lausestiku ja vabameelse ja -mõttelise sisuga luuletust, mis lõppes umbes nii, et „tühjendamise elu näruse pokaali ja ohverdame altarile Baali“, avanes klassiüks ja koolijuhataja astus sisse. Jäin peitmisega hiljaks ning pidin oma loomingu uuesti ette kandma. Paatose vahetasin kuiva retsiteerimisega, püü-

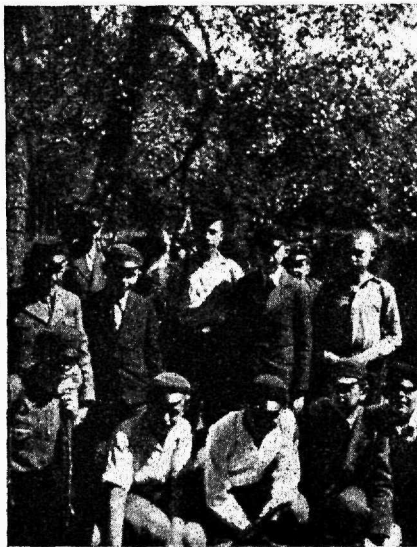

J. Westholmi õppim. õpilased ekskursioonil

des ükskõikse tooniga „aktuaalse“ sisu mõju summutada. Asjata! Ilma pikema jututa võttis koolijuhataja mult luuletuse ja lahkus. Teisel päeval noomis „maestro“ mu põhjalikult läbi, lisades lõpuks, et meie mõlema (s. o. õpetaja ja õpilase) saatus on kaalul. Aga möödus nädal, möödus teinegi, direktor käis klassis, andis tunde — vahejuhtum näis olevat unustatud. Siis juhtus kord jälle olema eesti keeles vaba tund. Asendama tuli koolijuhataja. Nüüd alles leidis nädalate eest sündinu oma lõplahenduse: ligi tunnipikkuses kõ-

nes, mida isegi vahetunnile kutsuv kell ei katkestanud, ütles ta umbes järgmist:

„Hiljuti sattus mu kätte ühe õpilase luuletus. Ma lugesin ta läbi ja pean ütleva, et see täitis mind koh-

J. Westholmi güm. õpilased ekskursioonil

kumisega. Noored, kellele panevad oma lootuse perekond, riik ja ühiskond, kellelt loodame ilusamat, paremat, täiuslikumat tulevikku kui on seda kaasaeg; noored, kelle kallal vanemad ja õpetajad teevad ennastsal-

gavat tööd, et nad ületaksid iseenda ja ka oma kasvatajad; noored, meie lootus ja pant, kes on täielikult läbi imbunud sõdadest ja mässudest väljatulnud keskmise põlve pehkinud maailmavaatest, on nihilistid, eluhävitajad, kõige ilusa, väärtusliku ja puhta eitajad ja mahakiskujad. Meie noorus on nagu jõgi, mis on tunginud üle kallaste, madal ja sogane, ta veab kaasa enesega pori ja rämpsu, selle asemel et ennast piirata kõrgete kallastega. voolata vägevalt ja rahulikult, panna käima suuri vabrikuid ja teha produktiivset tööd. Mu meel on kurb, et meie noorus ei sea endale üles kõrgeid ideaale, ei võta eeskuju meie ärkamisaja luuletajaist, ei vaimustu Koidula, Veske ja teiste isamaalistest lauludest. Selle asemel toidab ta end elupõletajate ja kõrtsilaulikute nilbest loomingust.

Tahaksin loota, et käesolev juhtum oli üksik ja meie noorsugu omas tervikus on siiski tervema vaimulaadiga ja et seegi luuletus, millest on kõne, on lihtsalt moe järele ahvimine, paljas sõnademülin ja mitte maailmavaade. Meie lipukirjaks olgu: Labor omnia vincit ja Per aspera ad astra!“

Sellega oli lugu sest õnnetust luuletusest lõppenud. Aga meie laulud muutusid selle järele isamaa- ja looduseluuleks, boheemlus ja elunautlus jäid suurile luuletajaile.

H. MESIKEPP

*Ees laua ma mõtetes istun,
kus lebamas paber ja tint.
Ja toas, mu ümber, on vaikne,
teda katab hämaruslint.*

Õhtul

*Kuid õues on loojumas päike,
saates kiiri kahvatuid veel.
Põõsaste okstel seal leevike väike
laulab lõbusalt, — rõõmus ta meel.*

*Üle lumise künka lä'eb regi,
lumi krudiseb jalaste all.
Ka leevike minekut tegi,
nüüd kõrgel, puul, üleval.*

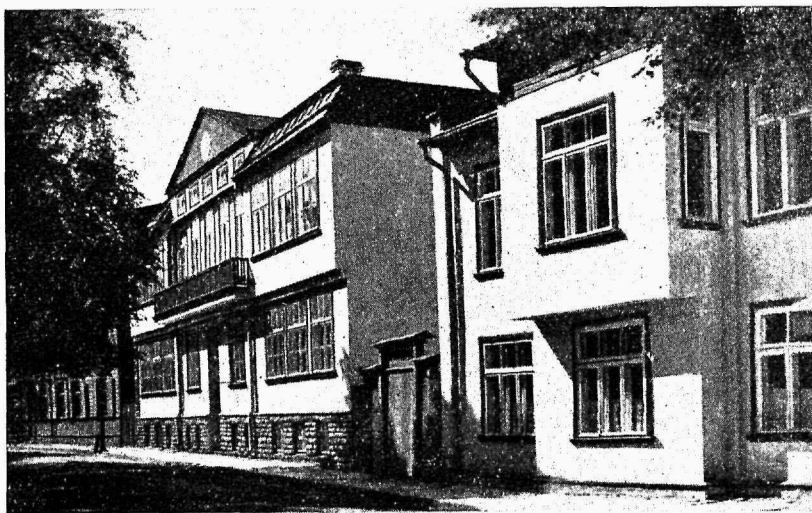
K. L.

J. Westholmi gümnaasiumi juubelist

12. veebruaril k. a. möödus 30 aastat J. Umbliia algkooli J. Westholmi kätte üleminekust. Viimane sündmus tähendab Westholmi gümnaasiumi asutamist, sest järk-järgult kasvades ja oma õiguste eest võideldes kujunes mainitud algkoolist praegune Westholmi ühtluskool: algkool, keskkool, gümnaasium.

Juubeli tähistamiseks anti välja

Juubelialbum kannab pealkirja „Jakob Westholm ja tema kool“. Sisust on kaugelt suurem osa pühendatud mälestustele kadunud direktorist. Temast kirjutavad tema sõbrad ning endised ja praegused õpetajad ja õpilased. Pikema ülevaate kooli ajaloost annab end. dir. G. Ney. Album on kaunistatud rohketes piltidega. Ta sisaldab endas ka õpetajate, vilist-

J. Westholmi gümnaasiumi koolimaja

kooli elü kirjeldav album, korraldati aktus „Estonia“ kontsertsaalis ja omavaheline koosviibimine kooli ruumes. Vilistlaskogu korraldas pealeselle veel balli Seltskondlikus Majas. Juubel on rõõmus sündmus, ent Westholmi gümnaasiumi oma oli looritud kurbusega, sest kooli asutaja ning kauaaegne ülalpidaja ja vaimne juht ei saanud osa võtta selle pühitsemisest. Westholmi gümnaasium kaotas 2 aasta eest oma suurmehest direktori. Seetõttu omandasid nüüdseki pidustused leinalise ilme.

laste ja praeguste õpilaste nimekirja.

Juubeliaktusel pidas vaimuliku talituse sihtasutuse „Jakob Westholmi Poeglaste Era-Humanitaargümnaasium“ nõukogu esimees piiskop H. B. Rahamägi. Järgnes avasõna sihtasutuse juhatuse esimehelt G. Ollikult. Aktusekõne pidas kooli vilistlane prof. E. Kant. Teemaks oli „Kool valiva ja kasvatava tegurina ühiskonnas“. Kõne oli väga sisukas, kohati aga, eriti nooremaile õpilasile, raskesti arusaadav. G. Ney ülalmainitud uurimuse alusel valgus-

tas kooli arenemiskäiku praegune direktor P. Mägraken. Tervitusi oli rohkesti ja need sisaldasid rõõmustavaid teadaandeid. Tallinna linnavalitsuse esindaja abilinnapea A. Uesson teatas, et linnavalitsus on otsustanud esitada volikogule ettepaneku toetada 3000 krooniga uue koolihoone ehitamist Westholmi gümnaasiumile. Lastevanemate Nõukogu ja Abiandmise Seltsi esindaja A. Kase mets tegi teatavaks, et on asutatud Jakob Westholmi nimeline auhind iga-aastasele parimale lõpetajale. Vilistlaskogu kink koolile — kujur Ipsberg'i poolt valmistatud kadunud direktori büst — dekoreeris postamendile asetatuna aktusesaali. Aktuse muusikalises osas esinesid õpilaskoor ja -orkester T. Vettiku juhatusel

ning vilistlane R. Palm viulil. Ettekandeile jagati rohket aplausi. Lõppsona ütles direktor P. Mägraken.

Samal õhtul koguneti kooliruumidesse, et juubeliõhtut veeta lõbusa vestluse ja tantsuga. Rohket külastamist leidis ka emade poolt korraldatud einelaud. Õpilased esinesid mõnede ettekannetega, ent noorte inimeste ja pealõbu oli muidugi jalakeerutus, mida ka mitmed õpetajad harrastasid üpris innukalt.

Üldmuljed juubelist jäid kõige paremad. Surnud õilsahingelise koolimehe meenutamine karastas tahet püüda kõrgete eesmärkide poole. Juubeli lõbusam osa andis aga hulga ilusaid elamusi, millest küllastunult võidakse uue energiaga asuda selle päratu igava koolitöö juurde.

Kr. Valtenberg **Õhtu talus**

Olgu päev pikem kui pikk, õhtule jõuab ta ikka! Nii ütleb vanasõna ja suvine päev oma helgusega jõuabki õhtule. Päike vajub loodesse, näib uppuvat merre. Saadab oma viimased kiired suudlema männimetsa, muudab meregi virvendavaks verelombiks, kus rannaäärsed kivid seisavad kui hangunud verepiisad, kus pilliroolt ja kõikjalt näib nõrguvat verd.

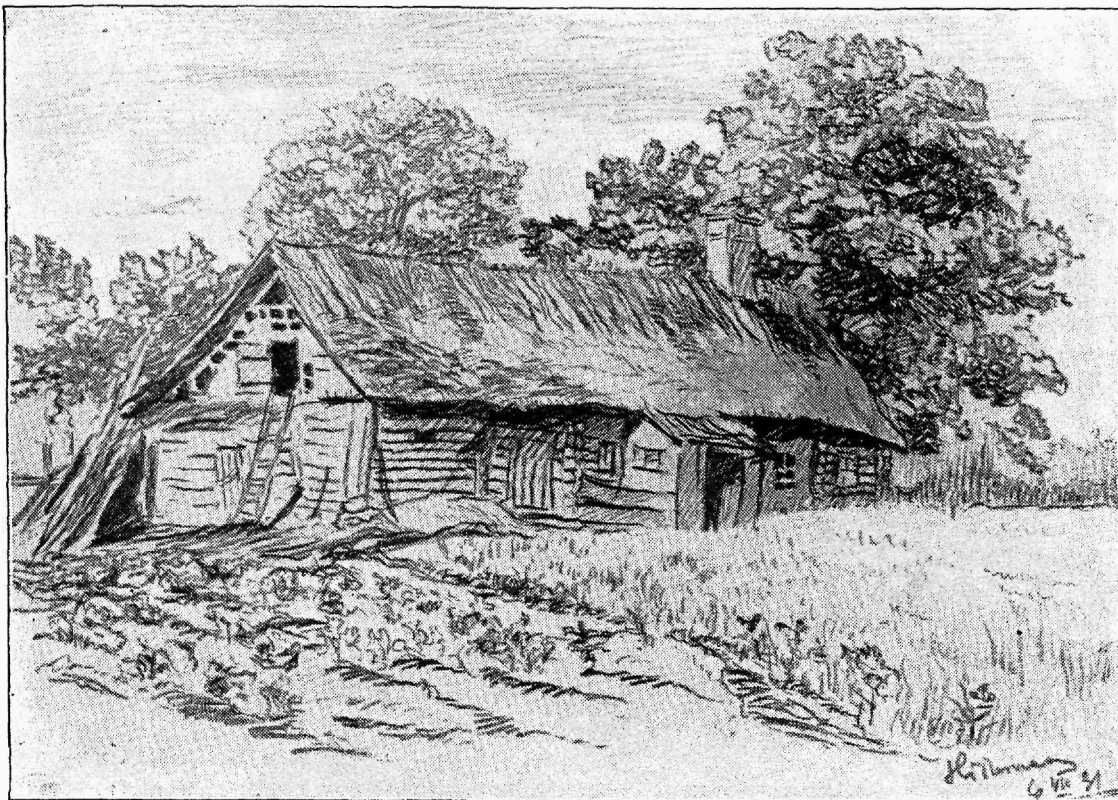
Saabub õhtu tallugi. Kaovad mängivad lapsed liivahunnikuilt ja tõttavad koju hilised heinalised, kes kõik igatsevad puhkust ja rahu.

Päikese viimaste kiirte kadudes, männi kuldlatvade helenduses saabub kari karjavärvasse. Ammuvad lehmad, määgivad lambad, rõhivad sead — see kõik on nii tüüpiline taluõhtu pilt. Juba tulebki perenaine, joodab lehmad ja ajab nad lauta, kus nad kõik lõatakse. Olgugi et neil on kaelas raudkett, et nad on vangis-

tatud tumedate laudaseinte vahele, nad on enesega rahul, sest on ju õhtu, mil neidki ei jäeta ilma lõhnavaist ristikeinust ja vahutavast rokast.

Ilmuvad teenijatüdrukud ja valge, puhas piim voolab kobrutades lüpsikuisse. Peale lüpsmist jääb laudas vaikseks, ainult vasikas iniseb mõnikord ja kukk õrrel ärkab kaagutades.

Äsjalüpstud piim viiakse kööki, kus perenaine ta kurnab ja jahutab. Kuid ega selle piimaga perenaisel polegi kaua aega tegelda, sellega saavad juba teenijatüdrukud valmis, perenaine peab aga perele süüa tegema, sest heinalised tulevad ju varsti koju. Oleks nüüd oma pere, siis ajaks veel niisamuti läbi, aga heinaaeg ja päevilisi terve kari, kaks sööki peab nüüd vähemalt tegema. Ja juba jookseb perenaine aida ja köögi vahet. See see asi on, et sahver suvisel ajal on palav, midagi sinna panna

F. TÕNNINGAS
Riigi Kunsttööstuskool

Joonistus

ei või, muudkui käi. aga aidas otsimas.

Ja juba kandub köögi poolt ninna praadide ja suppide aromaatilisi lõhnu, mis panevad kojuruttavaid heinalisi suid matsutama ja lapsi köögi uksele lähemale nihkuma.

Vaevalt on heinalised saabunud, kui suur söögilaud keset tuba tõmmatakse ja töötegijaid sööma palutakse. Perenaine teab, et tööinimesi ei või kaua oodata lasta — on nad ju lõunast saadik söömata ja maatöö, iseäranis heinategu, on ju väsitav ja tappev.

Söögilauas valitseb elevus. Aetakse juttu, arutatakse turuhindu ja sõjateateid. Ja nagu alati, vanad vanade ja noored noortega. Vanemil

inimesil on omad mured, omad seisukohad ja mõtted. Nad ei salli seda nooruse kiirustamist ja siis tulebki, kui nooremad omavahel midagi naljatavad, midagi räägivad usust ja jumalast nii, et see vanadele ei meeldi, siis on noomitus kohe käepärast. Ja nii tekivad suured lõhed noorte ja vanade arusaamiste vahele ja igasuguste arutlemiste tõttu venibki söögiaeg pikaks. Ja kui siis ükskord sööming lõpeb, ei lõpe veel jutuajamised.

Nüüd saadetakse vähemad postitallu ajalehtede järele. Kui need käes, siis loetakse ja arutellakse kõike loetut. Kuid lugemiselgi on kõigil oma erihuvid. Peremees vaatab kohe, kuidas liha- ja metsahinnad on

ja kas peekoneid ikka veel Saksa-
maale viiakse: tal ju neid veel neli
aidus. Perenaine seevastu uurib jäl-
le aedvilja hindu, kuna Möldri Juha-
ni, kel vend Ameerikas ja kes talle
sealt iga kuu pataka dollareid saa-
dab, otsib rahakursi tabelit. Teeni-
jad ja sulased, kel pole nüisuguseid
muresid, ei rahakursside ega lihahin-
dadega, loevad seda „kõige huvita-
vamat“, loevad sõjateateid Hispaa-
niast.

Ja kui lehelugemine lõpeb ja lap-
sed ning teenijad magama saadetud,
otsib peremees tubakakoti ja piibu
ning sammub mööda kraavikaldaid
oma põlde ja vilja vaatama. Vaatab
unistaval pilgul udus virvendavaid
viljapõlde, võtab odrapea näpu vahele
ja vaatab. „Piimas alles!“ ümiseb ta
enda ette ja arvutab, kui palju ta otra
peaks saama. Viisteist, kaksküm-
mend viis vakka peaks ikka välja
andma. Saab endale ja jääb müü-
giksi. Unistab ja sammub heina-
maale, kus vaatab rammusaid heina-
kaari, mille udu pehmesti oma kaissu
matab. Segab jalaga niisket heina ja
arvab, et homme lõunapaiku võib
juba loogu võtma hakata.

Olles nii kogu talule ringi ümber
käinud, nõjatub ta korraks värava-
postile, koputab piibust kustunud tu-

ha välja, vaatab veel korraks põldu-
dele ja heinamaa poole, kust kandub
magusat rohulõhna. Siis sammub ta
maja poole.

Lävel tuleb talle perenaine vastu.
„Noh, kuidas vili kasvab?“ sõnab ta
abikaasale. See noogutab rahul ol-
les pead ja siis sammuvad mõlemad
tuppa. Istuvad akna alla pingile ja
unistavad, unistavad homsest päevast
ja tööst. Ja kui nad ükskord maga-
ma lähevad, on suviõine kuu juba
tõusnud ja ähmaselt, nagu läbi tah-
munud klaasi, paistab ta kuma udu
tuhmjas kogus, valgustades kaevu-
rakkeid ja aias tukkuvaid õunapuid.
Jõesängis, varjatult kuu sumedate
kiirte eest, kuulub vee ühetoonilist
vulinat ja lainete laksumist kivide
vastu. Siis liigahtab miski jõeäär-
ses võsastikus ja Muri oma kuudis
haugahtab heledalt, segades õist vai-
kust. Kärevalt kõlab ta hääli uttu ja
kaugele kostab kaja, põrkudes vastu
tukkuvat männimetsa.

Siis jääb kõik vaikseks, üksikud
pilvesagarad ujuvad kuu eest mööda;
jõgi vuliseb lainete loksudes ja hei-
namaa kumab jaaniusside fosforlõi-
kes.

Hämarus kestab ja pea valitseb
öö...

EEDA KOOK

Sepp

*Ta palgelt jõudu kiirgab. Laup nii loomisihar.
Kui ääsituli lõkendavad silmad kaks.
Ta kämblad — teraspihid. Neis on hüigla jaks.
Kops kohiseb kui lõõts. Kui pingul vedru — lihas.*

*Kuis tuiskvad sädemed tal üle vimmas pihast!
Ränk vasar alasile tormab — raks ja plaks!
Lõõb iga lõõgiga ta veri hoogsamaks.
Tööindu tulvil põll ja nõestund juuksekihar.*

*Rao, sepisehiiglane, murra ja raba!
Veel südameteras sul punasel kumal.
Tao, sepisehiiglane, vormi ja taba!*

*Töös tulises oled sa võimsam kui Jumal —
Sa tegudeks karastad mõtete pingel
Ja raudagi rõhud oma elava hinge!*

Emile Coué ja tema õpetus

Autosugestiooni isa Emile Coué sündis 1857. a. Prantsusmaal Nancy linnas, kus pidas apteekriametit, kuid hiljem andus enesemõjutuse ehk autosugestiooni uurimisele, ning leiutas sellega uue, senitundmatu arstimisviisi, millega ta arstis sääraseid haigeid, keda harilikku ravimisega arstida on võimatu.

Milles seisneb see uus ravimisviis? Sellele küsimusele vastab Coué: „Igal õhtul enne uinumist ja igal hommikul, kui ärkate, sulgege silmad ja, ilma et koondaksite oma mõtteid sellele, mida räägite, ütlege kaksikümmend korda küllalt kõvasti, et kuuleksite oma sõnu, järgmist lauset: „Iga päevaga mul läheb igas suhtes ükka paremini ja paremini.“ Lause tungib meie alateadvusse ja avaldab vastavat mõju. Kui midagi valutab, siis ütleme endale mehaanilise kiirusega: „Möödub, möödub“ jne. või „valu kaob, valu kaob jne.“ ja valu kindlasti kaob.“

Niisüis võime järeldada, et kõik meie sõnad ja teod on enesemõjutuse tulemus, mis esile kutsutud sõnade või eeskujude mõjul.

Mida peavad siis tegema vanemad ja õpetajad, et takistada meis tekkinud halbu enesemõjutusi, vaid vastu pidi — kasvatada häid?

Jälle saame vastuse Coué'lt, kes ütleb, et õpilasi ei tohi kohelda toorelt, sellega tekib hädaoht esile kutsuda enesemõjutust, mis seoses vihkamisega.

Kunagi ei tohi õpilasele ütelda: „Sa oled laisk, sa ei kõlba kuhugi, sa ei oska midagi jne.“, sest just see, ütleb Coué, mida õpilasele ette heidetakse, põhjustab halva iseloomuvea. Kui õpilane on laisk, siis peab temale ütleva, hoolimata sellest, et see ei ole tõsi: „Täna oled sa paremini tööd teinud kui harilikult, see on hea!“ Siis töötab õpilane, meelitatud kiitusest,

kindlasti paremini. Niisuguse mõistlikult jaotatud kiitusega võib jõuda tõhusate tulemusteni.

Kuid meie praeguseks tähtsamaks ülesandeks on õppimine, siis kuulame, mida Coué ütleb selle kohta.

Õpilasis tuleb äratada armastust töö

E. SALU
Riigi Kunsttööstuskool

Pea joonistus

ja õppimise vastu — see on tähtsaim pedagoogi ülesanne — tehes seda kergeks ja arusaadavaks. Meile, õpilastele, tuleb külge pookida teadmine, et töö on inimesele elus hädavajalik, et inimene, kes mingit tööd ei tee, on üleliigne olevus inimkonnas. (Seda meie vist kõik juba teame). Edasi ütleb Coué, et iga töö annab selle läbi viijale terve, sügava rahuldustunde. Logelemine toob endaga kaasa igavuse

ja elutüdimuse, viies isegi kuritegevusele, kui pole selleks raha, et rahuldada töötaolekul juurdeharjutatud kirgi.

Iga õpetaja, kes tahab oma õpilasist kasvatada intelligentseid inimesi, peab igal päeval mõjutama õpilasi, kusjuures noored peaksid sulgema silmad, et nende tähelepanu ei pöörduks kõrvale ülesandest. Selles mõjutuses peab ütleva, muuseas: „Praegu on õppimine teie peategevus, siis armastate ka kõike, mida õppima peate, eriti neid aineid, mis teile ennem ei meeldinud. Olete klassis ja kui õpetaja annab teile ülesande, siis koondate kogu oma tähelepanu sellele, ilma et teile korda läheksid kaasõpilaste vallatused.“ Ja veel, mis on veel olulisem: „Enne ar-

vasite, et teid noomitakse vaid sellepärast, et olla teile vastumeelne, nüüd näete, seda tehakse ainult teie heaks. Seepärast teie ei mõtlegi selle üle vihastada, palju enam — teie olete selle eest tänulikud.“

Emilie Coué suri 1926. a. Nancy linnas, kus mineval aastal tema mälestuseks on püstitatud ausammas, millel on märgitud ka tema õpetuse sisu:

„Mitte tahe ei pane meid tegutsema, vaid kujutus. Autosugestiooni abil valitseme enese üle.“

E. Coué õpetuse edasiandmiseks on asutatud palju instituute, näiteks: Pariisis, Londonis, Roomas, Genfis, New-Yorgis ja teistes suuremates kultuurilistes keskustes.

Emma Liiv

Haige ema

Aada avas silmad, kui päike sähis juba ägedalt oma kiirtekimbuga valgel peapadjal. Siblides käekesega juustes, suuke veel magus unest, ta hüüdis:

„Noora!“

Kui aga ta hüüu peale voodi jalutisagune ei liigahtanud, ei vastanud nõksatus ega hingamine, ajas Aada enda istukile ja piilus üle voodiotsa Noora asemele. Selle jalutsis lebasid vaid kägardatult lina ja vaip: Noora oli juba tõusnud.

Või ka täna jälle! Noora oli viimasel ajal hakanud varem tõusma kui Aada, nagu ta kõikjal ruttas väiksemast õest ette. Kasvas nagu lopsakas taim, laiutades juuri ja võusid, kuna väike Aada oma kängunud kasvuga näis nagu kotis siplevat.

Norumeeli pistis tüdrukuke jalad üle voodiääre kollasesse sulavasse päikesesse.

Valge käterätt kitsal aniliinpunasel kleidipihal, lippas ta läbi tühja tee-

majaruumi, mille kõrval paiknes Noora ja Aada magamistuba. Tume salkusjuus hüples nagu veider tanu suvekollaka näokese ümber. Ei tea, mis küll Noora juba pole näinud ja teinud! Ega muud kirjendanudki Aada meeles kui Noorale juba päeva poolt loovutatud sündmuste uudiskeed. Isale ega emale polnud mõtetel mahti. Et isa askeldas meestega veskiruumis, paksud mustad vurrud ja kulmud jahutolmus, see oli juba nii ajju kulunud, et seda nagu ei saadudki enam õieti vaadata ega sellele kindlasihiliselt mõtelda, oli hõõrdunud niisama ükskõikseks nagu pidevalt kantud kleidi värv.

Ja kas ema haigusega polnud niisamasugune lugu? Juba mõnd kuud oli emal saali päikesepaistelisel poolel oma vaikne nurgake, kus ta lebas kollakashalli näojumega ja nukiliste silenenud kättega linade vahel, lahkudes sealt vaid harva väikeseks samlemiseks piklikus kambris või rohelisel õuemurul. Vaid aknast ja

E. OKAS
Riigi Kunsttööstuskooli

Kirikulised. Õli

majaesiselt võis ta tabada laste ennatuid noorusaskeldusi, kuid akengi näis päevpäevalt tihenevat ja majaesine nihkuvat kaugemale.

Aada ja Noora, kes nüüd päevade kaupa olid vaid teenija juhatusel või räsisid omapead, hakkasid vähehaaval minetama seda ema, kelle silmad olid suutnud kõigega kaasa sammuda. See oli ema, kelle käes olid olnud kõigi võimaluste võtmed, kes hoidis päeva kirjut palet nagu nõiakangast peos, milles ei tohtinud eksida süstik ega katkeda lõim.

Nüüdne oli aga hoopis teissugune, seostus tahtmatult sirmitaguse nurgaga, kuhu ei sõandanud viia päevade

laule ja mängu, nagu tõrjuksid neid nukilised silenenud käed ja hallid väsinud silmad ketseritena oma püha-koja lävelt.

„Elate nüüd nagu ilma keisrita,“ oli kord naljatanud vana mustlasnäoga Taavli Kai.

Jah, ema elas nüüd tõesti nagu mõni valitseja maapaos, oli loovutanud oma riigid ja maad, jätnud valitsemise nagu Saksa Wilhelm või Vene Nikolai.

Ja päev-päevalt üha harvemini eksis Aadakese jalg selle sirmi taha maapakku poetunud emakese seltsi; ta unustas sageli viimast hommikuse tervituse, õhtul tukastas tooli- või

sohvanurka, haigele head ööd soovimata.

Iga päev oli nagu nõiakorvike, mis oli avanenud eitea jälle millise üllatusega. Kuis oli siis mahti sirmitaguseks nurgakeseks, mis jäi alati ühesuguselt vaikseks ja morniks, püsis liikumatult paigal, kuna kõigel muul näis olevat kibelev rutt, et kui sa polnud küllalt karme, oli ta juba läinud oma teed, jättes sulle vaid näljase tusatuju.

Kes teab, millise kuldmuna oli Noora juba tänagi jälle napsanud korvisuult, millisest hõbeõunast Aada ilma jäänud. Saalinurgaga polnud ruttu, ema magas arvatavasti, ah, ja ta polnud ju ka kunagi nõudnud seda tervitust — — —

Nii mõtles väike tüdruk tänagi lipates läbi tühja teemajaruumi ja vanaisa toakese, mis oli läbiimbunud piibusuitsust ja rikas palve- ja laulu- raamatuist. Küllap vanaisa oli juba jälle aias oma tubakataimede juures. Väike Aada ei jõudnud küllalt imestuda, kuis vanaisa nägi niipalju hoolt ja muret oma peenardega. Ja veel imelikum oli, et talvel need hoolega ravitud, lopsakad rohelised lehed lebasid pööningul, koltunud ning kuivanud nagu tulest söödud siidnärud.

Söögitoas oli einelaud juba hommikused külalised ära saatnud, pooleni tühjendatud piimaklaas ja hambajälgedega võileib osutasid kellegi rutulist lahkumist. Muidugi on see olnud Noora, keda kannatamatus kiskunud laua mant pooltäidetud kõhuga.

Saalist kostis kanaarialinnupaari sädistamine nagu tuliue ripssiidid. Pugukesed pisut pleekiratud võilillekollased, suplesid nad oma traatpuurikeses, soojendatud heledast hilishommikpäikesest. Maantee-äärsest aedikujoonelt piilus sinikannaline käoking läbi aknaruudu seda meelsat ilutsemist.

Aada peatub hetkeks akna all ja

heidab hoolika pilgu puhtasse veenõusse ja täidetud seemnekünakesse. Jah, Noora on juba kõik korraldanud, uuendanud liivapõhja ja pistnud isegi värsket tükikesest pimsskivi puurivarbade vahele.

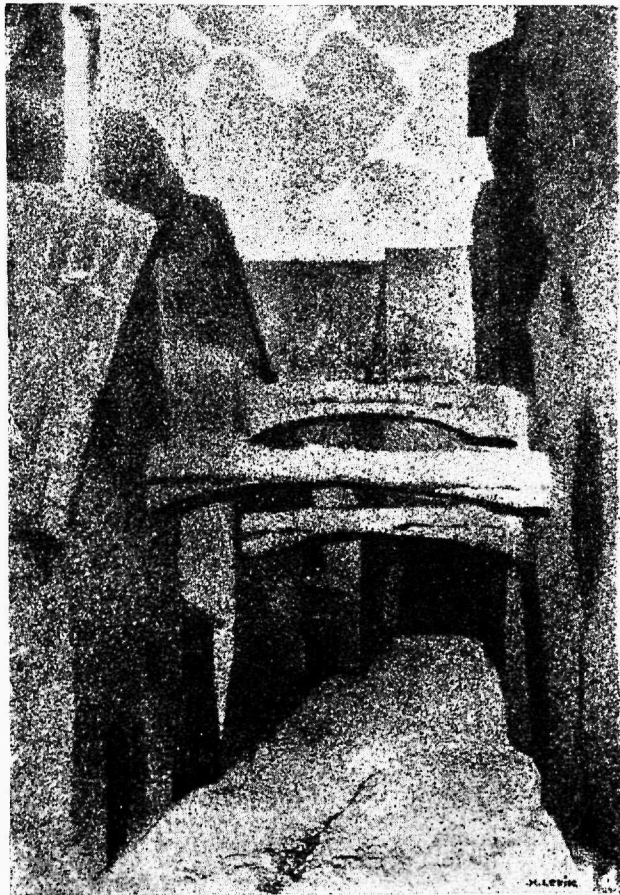
Kuulatanud keelekeste siidrudinat, ta hüilib siis tasakesi, vasakud näpukesed surutud aniliinpunasel õlal ripnevasse käterätti, haige nurgakese tagant mööda. Ei ta piilu sirmi ääre taha, ei uuri kollaka kalinguri juhulikke lõhesid, kas tulebki käia varvastel, kas võib-olla emake on ärkvel ja ei vajagi Aadalt sellist vaikust. Ei, Aada vahib põrandal kontsanaelte läätšjalgi, sest Aada t a h a b, et ema magab; ema p e a b magama, sest sirmitagune on Aadale igav, hommikune tervitus tülikas, kui Noora on juba väljas suviste imede riigis, kui Maali ja Roosi istuvad juba ammugi aias peenarde taga ja ajavad oma lõbusat „laia lora“, nagu nimetab isa teenijate omavahelist vaba sõnaloo-pimist.

Mis võib Aada juba kõik ära maganud olla! Nüüd kähku selle jaoks, mis veel saadaval on! Kannad tõusevad õhku, kuna varbad liipavad täkitud värvivõõpa.

Hetkeks peatub ta uksekünnisel pruunide eesriiete vahel, mis varjavad isa magamistuba, ja kuulatav salkuspea pillab varju musta laekaga lauapeeglisse.

Ei ole täna mahti kleidi mahavõtmiseks, ei rinna karastamiseks kraani all, vaid nagu ja kaela niisutab ta ara veejoaga, pistab näpud kõrvakestesse ja hõõrub tõmmusid valgekiulisi käsivarsi. Kammike aitab veel peegli ees mustad eksinud tukakesed õigeks juhtida — ja hommikune „tualetitegemine“ ongi väikesel Aadal läbi.

Nüüd söögitoast veel viilukas võileiba kätte ja viuh! aeda Roosi ja Maali manu. Leivaga ei jookse ju

H. LEPIK
Riigi Kunsttööstuskool

Vana Tallinn, lito

keegi välja, ema on Aadale sellise kombe ammu keelanud, ah, aga praegu pole ju kedagi nägemas ja mis viga on rohelise sõstrapõõsa all leiba nosida. Sööd ja kuuled Maali unenägusid või mõne veidra loo ta endisest perenaisest. Lugu on endastki naljakas, aga kui Maali seda Roosile jutustab, muutuks ta nagu veelgi naljakamaks. Maali oskab üldse kahel viisil rääkida, kui ta isa või emaga räägib, on ta sõnad igavad ja veretud nagu kurnatud sääsed, aga Roosiga kõneluses tõmbab ta ei tea kust lopsakad jutuniidid väl-

ja. See on Aadale niisama imelik nagu lugu Moosesest, kes pani kalju vett pumpama. Isa keeles ajab siis Maali „paksu laia lori“. Ja kui isa räägib „paksust laiast lorst“, peab Aada alati mõtlema kole vägevale lihatükkide ja klimbisilmadega leemele.

Hiljusammul, nagu ta on tulnud, tahab ta nüüd uuesti lipsata läbi saali, vältides häälitsevaid põrandalaudu. Juba on ta sirmi man, mõttes veel läbistamisele tulevad ruumid, kui hüüatab sirmi peidust vaikne hääl:

„Aada!“

Helistab piaanos selle ainukese sõna, kuid väike tüdruk võpatab nagu roimalt tabatu. Ta arvab ses kuulvat kogu oma hommikuse toimimise salamõtet, hoovavat väsimust ja üksindust, mis painab liikumatult sirmi taga lebajat, päevaks ja ööks magama sunnitut.

„Kas sa siis ei magagi?“ küsib ta ja katsub häälede varjundada imestust. Asjata püüab ta hüljata, kuidas see teesklus juba ribistab väikeste mõrakestena valvavat südametunnistust. Põksuva südamega astub ta sirmi taha, veel nüüdki sammud vargsed, jõudmata oma nagu muuta.

Ema lebab laiaselgses nuppudega puuvoodis, voodis, kuhu isa sõitude puhul võeti Aada ja Noora öökorterrisse. Ah, olid need alles ööd, kui ema, Aada ja Noora magasid kõrvul! Aada lebas siis ema leebes kaisus nagu kalleimas siidvatiinis.

Väikest tüdrukut torkab see mälestus nagu peidetud okasnõel, kui ta kummardub terehommikuks: ema kõrgenukilise toakahvatu näo üle, mida läbivad õrnad kurrud nagu soonekesed lehe kergelt närbunud pinda. Rusketesse juustesse ekselnud hõbeniidid tunduvad kuidagi kangarikkena.

Ema näib täna unustanud oma nukilised, puhkusest silenenud töökaed sinakale vaibale, ta ei tõsta neid Aada kummardunud peakese silitamiseks nagu tavalisti, ta nagu ei kuulegi täna tütrekes küsimust, kuidas ta öösel on maganud. Ta väsinud hallid silmad näivad viibivat hoopis mujal kui Aada tõmmul eluahnel näol, jälgivat mingisuguse teise maailma liigutusi, kui ta lausub oma vaikset haigehäälel, mis on minetanud kõik duur-helid:

„Ootasin täna, kumb mind ka vaatama tuleb.“

Peatub hetkeks nagu küsides ja jätkab siis nukra alistusega:

„Aga minu lapsed on juba suured, nad saavad juba ematagi läbi. Kas ongi tarvis, et ma terveks saan...“

Räägib seda omaette ja peatub siis jälle, nagu lahendades mõttes üleseatud küsimust. Ei vaata Aadat, norguvajunud peakest ja murduvaid suunurki, seda kõssivajunud süüdlaselga, mis seisab voodi ees, ebamäärase pilguga sõeludes sinaka voodivaiba kühmi. Sellel lebab vasakul ruske roosteplekk, vormitu nagu lõsilöödud naelapea. Ja Aada uurib rusket laiku, sirutab nagu sada abiot-sivat kätt välja, surub kütuned sügavale, nagu oleks roosteplekk päästerõngas, mis suudab abistada loikuvaval merel.

Ta tunneb, et peaks midagi ütleva, kuid kurgus on nii imelik, nagu sattunuks sinna lonks äädikat või varreke raudnõgest, mis põletab kõik sõnad ning surub silmadesse nõretavraske udu. Ruske roosteplekk moonduv heledaks.

Kui nüüd põlvitaks ema voodi ette ja paluks, paluks härdalt ja tunnistaks, et ema on armas, et Aada polegi nii halb, oli vaid hooletu, et oli himu Noorale järele rutata, aga nüüd ta ei hooli enam sellest, tehku Noora mistahes, temale on see ükskõik. Ta jääb nüüd emale seltsiks.

Jah, kui ta nüüd nii räägiks, tunneb Aada, läheks süda vist jälle päris kergeks ja emagi võib-olla naerataks ja siluks oma puhkusest muhnenud töökattega andeksandvalt üle aniliinpunase piha.

Jah, kui saaks nii rääkida, kui saaks vähemalt nuttagi valjusti. Jah, kui vaid saaks!..

Aga seda andekspaluvat seletuse oskust pole Aada kunagi evinud. Kooliski ei saa ta midagi üteldud enda vabanduseks, kui juhtub, et õpetükk on jäänud valmistamata. Ta kuulab sõnalausemata õpetaja tõrelemist, mõtleb, et nüüd peaks nii ja niimoodi vastama; valmistades vas-

tukõnet, kujutleb ta, kuidas seletus mõjub õpetajasse, viimistleb innuga oma kujutelma, liigutub sellest, tahab juba avada suu, aga sealsamas tundub järsku nii imelik tõugata seljast karistuskoorem. Näib liigne hellus pareerida õpetaja kärpivaid sõnu. Kohtleb end nagu vaest, kel ei kõlba võtta advokaati ning hakata rikkaga protsessima. Vaikib tusklevate mõtetega kulmude taga. Õpetaja küsib juba teist õpilast ja Aada esinemiskord on möödas.

Tänagi jääb Aada suu suletuks, kuigi ema äsjane küsimus rebestab nii julmalt ta enesetunnet, kui seda pole teinud ükski õpetaja sõna.

Aada on ju süüdlane, ta tunneb seda, ta on eksinud praegu rängemalt kui kunagi varem. See süü algas juba eile, üleile, on kestnud kõik need päevad, mil Aada on hülganud sirmitagust, kaasa kistud kirjust suveilmast ja õe rõõmutrallinguist. Kus oli siis nüüd see armastus emakese vastu, see suur-suur armujõud, millele Aada oli olnud nii uhke? Vaata, nüüd tuli ema ise ja näitas, et see oli mõreline ja laiguline nagu hooletult käideldud, kõlbmatuna viimasele riulile heidetud kruus. Ja süüdlase käsi pälvis karistust.

Kui ta nüüd kõneleks, kui ta põlvitaks ning paluks, vaata, siis ta vähendaks selle teenitud karistusannuse, veeretaks raudkivid tillukes-teks kruusakivideks, libistaks selja-

kese rõhuva müüriserva alt. Jah teenitud karistuse.

Aada neelatab, et matta kardetava kihelemise kurgus. Ta udune pilk riivab ema sulusilmi puhkavat nägu, mis näib püüdvat leppida äsja algatatud küsimuse julmusega. Ei, sõnadesega ei tohi Aada oma süüd pehmenendada. Kramplikult surub ta punase sitskleidi küljeõmblust. Suur töötus paisutab ta väikest südant: ta lubab teenida ema kõik järgnevad päevad, hetkekski ta ei unusta seda haiguse ja üksinuse vaigistatud, tumi palet, ei lakka silitamast neid vaibale kinnitatud armsaid käsi.

Aada palvetab — hääletult annab ta oma lubaduse, imeb selle endasse.

Varvastel poeb ta sirmi tagant, liigub vaikselt tubasid mööda, kannab sööginõud kööki ja peseb ümmara söögilaua kollaka vahariide. Tüdrukuid ega Noorat pole näha ega kuulda läheduses. Vahel poetub Aada pilk nagu vargsi välja võilillelisele murule, roomab rohetavaid kurgi- ja porgandipeenraid mööda, hüppab üle värske teivasaija ning püüab leida Noorat, Maalit või Roosit kapsa- või karjamaalt. Hetkeks vaid, siis tõrjub ta enda jälle nagu lennuagara kanakese toaseinte vahele. Iga kümne minuti tagant piilub ta sirmi taha, nentides ema avatud või suletud silmi. Kuulmatult uuendab ta vee haigelaua ümmaras karafinipõues, varjutab akna eesriidega õelkuuma päikese eest. (Järgneb.)

K. KEUL

Tuli põleb

Saunaahjus põleb tuli,
pragiseb, prigiseb männipuu.
Suits on tahmanud ahjusuu.

Tuli põleb punaval leegil,
puude all söed hõõguvad,
nõekillud kividel lõõmavad.

Kui oleks mingi tuli põlev,
juuksed kui leegid, süda kui süsi.
Eks loiteks kodumaal' siis püsiks'.

Kirp

Näeb kirp —
 kuusirp
 on kuuse oksal taga väljas.
 Kirp kuulsusnälgas
 on ammu tahtnud sooritada kargu,
 mis üle trumpaks kõik maailmaimed.

Ka kirbu kõrva kōditavad nimed
 neist meestest, kes on kavatsenud sõita
 [kuule,
 kuid kirp ju tunneb suurustajaid
 [argu!

Ta aknalaualt sihi võtab puule
 ja kargab, pikakoivaline,
 küü keset valgustatud kaart.
 Too hüpe oli tõesti oivaline!

Kuid kirp ei tabanud veel kuud, —
 kuu ilustab nüüd kuuse naabrit, kõr-
 [get saart.

Kirp mõõdab korraks seda puud
 ja jälle sooritab ta uhke karru!

Nii kargas läbi hulga puid,
 kuid

ikka veel ei saa
 ta aru,

et kuu on kaugemal kui kirbu hüppe-
 [maa.

Siin sõber Tuisupea
 mul meelest kuidagi ei lähe:
 ta ka ei tea,

et kõrgeks hüppeks koibadest on vähe!

NOORIMATE

S U L E H A R J U T U S I

E. Hennaste

Minu kodu

Moto: „Rändaja, kus on su kodu,
 kuhu kiirelt tõttad sa?“

Vaikselt kostavad provintsilinna kirikutornist kellahääled kuulutades jälle nädala lõppu, kutsudes rahvast vabanema patust ja anduma palvele. Pimm-pamm! pimm-pamm! pimm-pamm!.. kajavad pühalikud hääled, levides avarduvasse kaugusse, hämarduvasse valgusse.

Imeline laupäeva õhtu! On möödunud jälle rida raskeid tööpäevi koolis ja nüüd võin rahuldustundega istuda toas. Ei millestki mõelda, ei millestki muretseda, kuulata vaid läbi avatud õhuakna helisevaid hääli, mis kuulutavad rahvale õnne ja rõõmu, puhkust ja Jumala rahu...

Seal tärkavad mu mõtted kui arad

linnud ehmatatuna tuule õõtsumisest, levivad kaugusse kui helisevad kellahääled, tormates viimastega võidu nagu metsikud ratsurid oma väledail hobuseil. Ja lõpuks märkan väisvat sööstvaid kellahääli, järjest vaikselt jäädes ning lõpuks kustudes. Ent mõtted tungivad ikka edasi, mõõtmatu sisse kaugusisse, muinasjutumaailma ja tagasi mälestusradadele, Põlva ümbrusse, sinna, kus mu isa ja ema, kus asub minu kodu.

Arvukas kilomeetrite hulk lahutab mind, unistajat, mu kodust. Meenub päevi, mil viibisin seal, vaba muredest, murdmata saatusest; seal veetsin oma helgemad päevad, seal möödus mu lapsepõlv. Ei kunagi mõtelnud ma siis oma kodukohast, kuna viibisin ju alati seal.

Nüüd aga, mil mu kodu on kaugel, kilomeetrite taga, meenub ta tihti hubasena ja armsana. Eriti selgena kerkib vaimusilma ette kujutus kodust, kui eluteele veereb raskuste ja kannatuste näol ülepääsematuid barrikaade, kui tunnend elus end mahajäetuna.

Kuigi vahel tunnen igatsust kodu järgi, lohutan end teadmise, et ku-

nagi saabub jälle koolivaheaeg, ja siis: kõik, õpilased, kelle kodu samuti eemal, kilomeetrite taga, sõidame maale. Sõidame sinna, kus harva kohtud võõrastega, kus valitseb rahu ja vaikus.

Võõrsil rännates paelub mu mõtteid ikka mu kodu. Mõtlen: kunagi ei lahkuku ma sealt, kui aga eluvahused keerdlained ei kisu mind eemale.

TEHNIKA

RALF PERMANN

Liiklemisvahendite areng

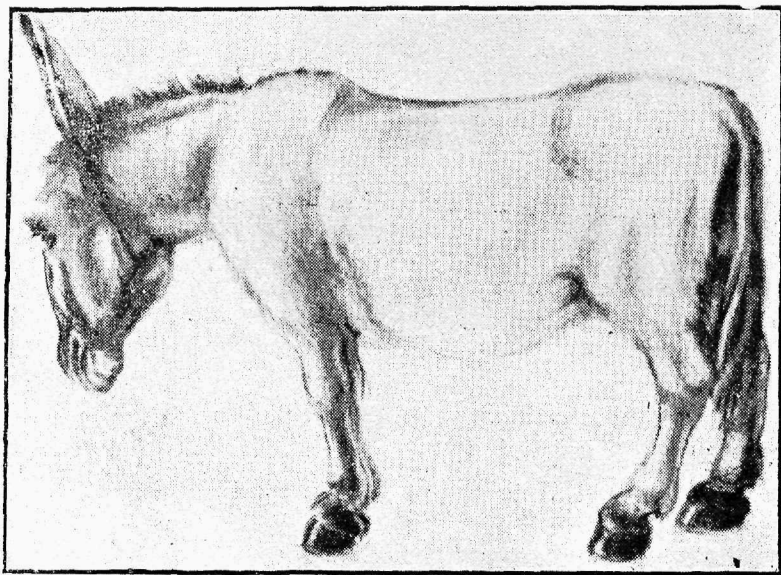
Vanasti, ürgajal, kui inimest ei saanud veel öieti nimetada looduse kuningaks, kui ta oli alles looduse mangukann, alatiselt hirmul oma olemasolu pärast, siis tundis ta vaid üht liiklemisvahendit — jalgsi käimist. Võttis lihtsalt oma kivikirve ja -oda ühte, karusnahad ja muu inventari teise kätte ja rändas teise kohta, kus arvas enda äraelamiseks olevat paremaid võimalusi.

Mõned sajad aastad hiljem, kui inimene leidis, et on hädaohutum elada veel. Ta ehitas endale elamu vette vaiade otsa ja ühenduse pidamiseks hakkas ta kasutama õõnsaks raiutud poolikut puutüve, mis täitis lootsiku aset.

See, millest ma praegu rääkisin, oli õige vanal ajal; kui me aga teeme suurema hüppe edasi ja lehitseme raamatute raamatut — Piiblit, siis leiame seal juba sellist liiklemisvahendit, nagu on seda loom — hobueesel. Inimene taipas: milleks raisata oma energiat, kui hulga mugavam on liikuda

paigast paika teise (muidugi looma) kulul. Hiljem jäeti aga hobueesel kõrvale, kui nähti, et ka hobust on võimalik taltsutada, ja seega muutus liikumine veelgi kiiremaks.

Nüüd teeme jälle ühe pikema hüppe edasi ja jõuame välja juba kultuursemasse maailma. Inimene oli vahepeal arenenud mõistusel; ta kihutas suurte kolmemastilistel purjekatel, sõitis posthobustega ühest linnast teise. Tehti palju uusi praktilisi leidusi. Üks leiutas trükikunsti, teine kompassi, kolmas püssirohu, neljas aga... kas ta just neljas on, seda me ei tea, igalahes keegi tark mees George Stephenson leiutas veduri. See oli sensatsioon, kui 1825. aastal esimene raudteerong sõitis Stocktonist Carlingtoni. Kiirus oli kohutav, terveniisti 35 miili tunnis! Korraldati võitlus parima veduri peale. Nelja osavõtja hulgast tunnistati parimaks Stephensoni oma, kuna see liikus paigast, kolm vedurit aga ei võtnud üldse vedu. Siit algas raudteerongi arene-

Rilgi Kunsttööstuskool

Joonistus

mistee ja tänapäeval on välismaa ekspresside kiirus peagu sama, mis tavalisel sõiduautol.

Nüüd arenes liiklemine veelgi enam. Tulid esimesed autod. Hirmsa põrgumürina ja ähkimisega sõitsid nad. Siis oli tavaliseks nähtuseks, et järsku sõidu pealt mootor tegi paar korda lot-tol! ja jäi seisma. Ei siis aidanud muu midagi, kui pidi pukist (just nimelt pukist, sest siis sarnanesid autod voorimeeste troskadega) maha tulema ja kõrval vahtiva rahva naerulagina saatel seda „riistapuud“ takka lükka-ma. Tavaliseks kiiruseks oli 10—15 km tunnis. Tollest ajast on pärit ka järgmine nali:

Noormees sõidab oma kallimaga autos ja viimane ütleb äkki äreva häälega: „Sõidame kiiremini, Alfonso, keegi kahtlane mees jälgib meid juba ligi kaks tundi!“

Kuid nagu iga asi, nii ka auto arenes ja on jõudnud areneda nii, et tänapäeval iga normaalne, korras sõiduauto võib kihutada kuni 110-kilomeet-rilise tunnikiirusega. Auto põhimõttel

on nüüd kujunenud veel mitmesugused kõrvalliiklemisvahendid, nagu: autotused, mootorpaadid, traktorid, tankid, soomusautod jt.

Umbes samal ajal või pisut varem ilmusid Euroopa suuremates linnades. Londonis, Pariisis ja Berliinis, täna-vale inimesed, kes sõitsid mingil ka-herattalisel sõidukil. Too sõiduk oli jalgratta eelkäija. Välimuselt oli ta kaunis hirmuäratav: esimese ratta läbimõõt oli umbes poolteist meetrit, tagumisel aga kolmveerand. Inimene ise istus kõrgel, ülal nagu tornis. Kui Pariisis nähti esimest korda jalgratast, minestas kaks daami ja üks härra murdis käeluu.

Ikka edasi arenesid liiklemisvahen-did. Jõuti juba aurulaevade, auto-buste ja veoautodeni. Aurulaeva ei julgenud alguses hulk aega keegi kasutada, kuid hiljem sai siiski suure poolehoiu osaliseks. Omnibus oli al-guses mõeldud vaeste, nõrkade, naiste ja laste jaoks, kuid eelmise sajandi keskpaiku leidis ta juba täielikku kasutamist kõikide poolt.

Kui inimene oli vallutanud maa ja vee, s. t. ta oli leiutanud sõidukeid nii maa kui vee peal sõitmiseks, tärkas lemas soov ka õhku vallutada. Keegi šveitslane valmistaski endale liivad, mida ta liigutas nagu lind ja hüppas selliselt maja katuselt alla. Tiivad ei läitnud oma ülesannet, nad ei kannud. Mees jäi küll ellu, kuid tunnistati kohtu poolt ketseriks ja hukati. Alles aastakümneid hiljem võeti see mõte uuesti üles ja pikaajalise mitmete teadlaste koostöö tulemusena valmis esimene õhus liikuv sõiduk — õhupall. Eristist agarust sellel alal näitasid sakslased Zeppelin ja Parseval. Veel hiljem leiutati mootoriga õhusõiduk ameeriklaste vennaste Wrighti' de poolt.

Nüüd võidi liikuda nii maal, veel kui ka õhus. Enam ei tuntud otset vajadust liiklemisabinõude järele, kuid nüüd asuti täiendama liiklemisvahendeid ja täiendatakse ka edaspidi. Teadus areneb ikka enam ja enam ja võib-olla liigutakse saja aasta pärast ka maa all, kuigi juba nüüdki on olemas allmaa-raudteed. Primitiivseist sõidukeist on arenenud tänapäeva kõi knõudva inimese soovidele vastavalt liiklemisabinõud, mis otse hullpõõrase kiirusega kihutavad maal,

õhus ja vees. Sealjuures on endastmõistetavalt hoolitsetud igasuguste meelelahutuste eest, et ei hakkaks igav inimesel, reisides ühest kohast teise. Võtame näiteks prantslaste luksusauriku „Normandie“ või inglaste „Queen Mary“. Laevadel on oma kauplused, juuksurid, kirik, kino, teater, raamatukogu, trükikoda, talveaed jazz-orkestriga ja tuhanded teised pisiasjad, mis teevad reisu mugavaks. Samasugune on lugu rongidel. Ka neil on oma kinod, restoranvagonid, salongid, raamatukogud ja muud mugavused. Õhulaevadel, peamiselt küll lsepeliinidel, kuid ka lennukel, on võimalused küll vähemad, kuid siiski on siingi tehtud kõik, et muuta reisi ajate elu mugavamaks. On oma lugemislauad, muusikahall klaveri ja kolmemehelise orkestriga, mängulauad bridži, domino ja teiste mängude mängimiseks ning mitmed teised pisiasjad.

Kui nüüd tagasi vaadata sellele, millega algasime, siis näeme, kui võrd kohutavalt on arenenud liiklemine ürgajast tänapäevani. Kui me aga veel küsime, kui võrd on arenenud liiklemine 1937. aasta pärast, kes suudaks küll siin anda vastust?

Helma Jüssi

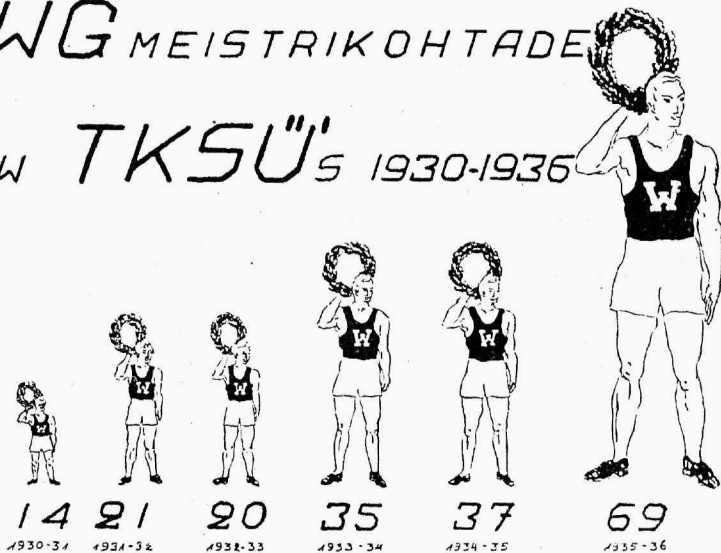
Põnevad hetked

Tallinna suurima tütarlastekooli keskkooli viimase klassi õpilaste hulgas valitseb ärev meeleolu, sest toimuvad ju õhtul võrkpallivõistlused oma suurima õe tugevama vastase väiksemate õdedega, kellest on

kuuldud, et nad omavad head platsimängu. Nii üks kui teine vallatlev tütarlaps küsitleb endast nagu kõrgemal seisvalt võistlejalt: „Kas ikka võidame?“ On kuulda, kui vastab heledajuukseline alati vastutulelik kaasõpilane, hääles nagu leiduks ärritust: „Loodame, et võidame, sest oleme enne esinenud avalikkuse ees, kuna meie vastastel on see esimene kord.“ Seal juba õpetab heasüdamlik kaaslane, et enne mängu tu-

JWG MEISTRIKOHTADE

ARW TKSÜ'S 1930-1936

Spordi areng Westholmi gümnaasiumis

leb rahustuseks võtta palderjani, sest selle rahustavad tagajärjed on üsna hiilgavad.

Tõttan $\frac{1}{2}6$ paiku võistlustele. Pääset lunastades märkan, et meie tüdrukud on juba platsil ning on õige palli tagumine. Peagi kõlab kohtuniku vile ning algab mäng.

Korraga kostab mulle kõrvu, kuidas jämedahäälne õppur seletab kaaslasele: „Minu öde mängis küll kümneaastasena paremini kui need seal platsil.“ Seal lisab juba teine: „Tüdrukud nii laisad, et suruks pikki tüdrukuid küll, et ka vaataks, kuhu servib, kõik toimub nii ükskõikselts ja huupi.“

Eneses mõtlen, et mis viga arvustada, hoopis raskem on juba midagi suurejoonelist teha.

Nüüd kostab juba heledahäälne tütarlapse hääl, kes juhib kaaslase tähelepanu kohtunikule, kelleks on õige väikene noorur: „Vaata, kohtuniku nägu löi naerule, sest lillades dressides tütarlapsed said punkte! Vist mõni sümpaatne tütarlaps võistlejais.“

Mäng kestis umbes $\frac{3}{4}$ tundi ning lõppes meie tütarlaste võiduga. Tundsin mingit erilist äraseletamata rõõmu selle võidu puhul, rohkem kui harilikult.

Vaevalt on lahkunud tütarlapsed platsilt, kui jooksevad aplausi saatel meesõppurid

platsile. Too jämedahäälne noorur ennustab: „Nüüd kindlasti meie poisid toovad võidu, vähemalt 2:1 on tagajärg. Kunagi ei suuda ma aru saada, kuidas kaotasime sellele koolile, kelle õppurid nii kehvad on võrkpallis.“ — „Arusaamata!“ vastab teine kibestunult.

Mäng kujunes jälle põnevaks, aga ennustaja kaaslased said tublisti tunda vastaste häid surumisi ja servimisi.

Kuuldus juba ohkeid: „Poisid mängivad nagu keskkooli tüdrukud, olles esimest korda platsil avalikkuse ees.“

Vahepeal vahetati üks mängijaist ja jällegi kuuldus: „Vaata, näe, ei tahagi ise ära tulla! Ats peab talle veel ütlemal! Atsil pole omad püksid jalas ja need on nii kitsad, kui need nüüd ka veel kärisevad!“ nukrustab kaaslane, kes vist lamas.

Ei aidanud mängija vahetamine, sest valgepüksilised ja heas vormis vastased võitsid tagajärjega 2:0.

Peagi olid mängud lõppenud ja vaadates oma kaasõpilasi märkan, et kõiki nagu valdaks eriline rõõm, et meie kaaslased saavutasid võidu väiksemalt ödedelt, kellele suurematelt ödedelt meie suurimail ödedel on nii mõnigi valus mälestus võistlustest.

AJUSPORT

Mõistatus nr. 5

Paremale: 1. Saar Vahemeres. 3. „Kõrgeim“ koht inimkohal. 5. Ooper „Estonia“ lavastusist. 7. Mitte heale. 9. Talvine riietuse. 10. Prantsuse kirjanik. 11. Kuu. 12. Raha asukoht. 14. Türgi-tiitel võõrapäraselt. 16. Kirjakandja. 18. Pool-saar Aasias. 19. Esimesi helifilme.

Alla: 1. Mitte korralik. 2. Eestlaste rüüvlus. 3. Ülemus, juht. 4. Hukunud Leedu lendur. 6. Talve kuurort Euroopas. 8. Kuju kreeka mütoloogiast. 9. Põhja jäämeres hukunud Eesti laev. 12. Sirguma. 13. Surnud Eesti rahandustegelane. 15. Teenija suurlinna hotellides. 16. Esimene Eesti välisminister. 17. Eesti kindral.

Võtmemõistatus nr. 6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	21
	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	
		39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54		

1–10. Kuulus väejuht. 11–26. F. Molnari meisterlikumaid lavateoseid. 27–34. Operett „Estoniast“. 35–42. Prantsuse riigimees. 43–52. Linn Norras. 53–54. Jõgi Venes.

I 52, 18, 43, 4, 48, 8, 28, 51, 12, 35, 34, 38, 27, 2, 51, 18, — 29, 53, 43, 15, 25, 16.

II 3, 37, 23, 3, 42, 8, 21, 27, 47, 22, — 46, 24, 5, 1, 26, 27, 23, 7, 5 — 36, 14, 18.

III 49, 53, 14, 11, 25. — 14, 10, 3, 24,

19, 48, 45, 6, 25, 48. — 39, 44, 23, 37, 5, 13, 3, 30.

IV 20, 16, 31, 46, 40, 7 — 45, 32, 21, 51, 46, 33, 34, 50, 23, 17. — 51, 42, 28, 27, 47, 41, 5. — 16, 23, 49.

I J. Kalmani operett — Eesti kunstnik. II Lavastus „Töölisterist“. — Linn Sakamaal. — Eesti kirjanik.

III Vene kuulus tantsija. — Saksa kirjanik. — Rooma valitseja ajaloo.

IV Jugoslaavia suurmaletaja. — Algupärane lavateos. — Eesti poksija. — SSSR-i kirjanik.

E. Valter

Tütarlapsed, valmistogem ise küpsiseid

Õrn leib.

Ained: 100 g. võid, 100 g. suhkrut, 4 muna, 100 g jahu, soola, sidrunikoort, 4 spl. piima, 1 spl. küpsetamise pulbrit.

Valmistada nii: või ja suhkur vahustada, hõõrudes kausi põhjas puulusikaga. Kui need ained on hästi vahul, lisada munakollased ja veel hõõruda. Munavalge eraldi vahule kloppida, jahu küpsetamise pulbriga segada ja siis munavalge ja jahu kordamööda eelmistele ainetele lisada. Riivitud sidrunikoort enne jahu kaussi riputada.

Taigen tuleb asetada enne võiga määritud ja munaga üleriputatud vormi. Küpsetada kuumas ahjus. Veerandtunni jooksul ei tohi ahju ust avada. Pärast katsuda puhta sileda pilpaga, kas kook on küps.

(Kook on siis küps, kui kooki pistetud pilbas jääb puhtaks.)

Kui kook on jahtunud, lõigata viiludeks ja suhkruga katta.

Kaarel XII kringlid.

Ained: 150 g võid, 4 spl. hapukoort, 1 spl. suhkrut, 250—300 g pehmet jahu, kaunistamiseks vett ja suhkrut.

Valmistada nii: või ja suhkur vahule! Koor lisada! Kui need ained hästi segatud, lisada jahu ja jälle hästi segada. Taigen lasta seista külmakohas umbes $\frac{3}{4}$ tundi. Pärast taigen laual kaunis õhukeseks rullida ja noaga umbes 1 cm laiused ribad lõigata, ribadest moodustada kahepoolega kringlid. Küpsetada parajas ahjus!

Mandlimäed.

Ained: 250 g jahu, 125 g võid, 125 g suhkrut, 1 muna, 2 munarebu, 10 g mõrumandleid, sidruni- või apelsinikoort, vaniljet, soola.

Valmistada nii: või ja suhkur vahustada, nagu ikka, sellele lisada 1 muna, paar tera soola, sidrunikoort, vaniljet. Munavalged vahustada eraldi ja vaheldumisi ja eelmistele lisada.

Kui taigen hästi segatud ja umbes 10 min. seisnud, panna teelusikaga võiga määritud plaadile väikesed pätsikesed.

Teelusikapätsikesi tehakse nii: ühe lusikaga võetakse väikene osa taigenat kausist ja teise lusikaga tõugatakse see esimese küljest plaadile. — Iga pätsikesele riputada peale hakitud mandleid. Küpsetada parajas ahjus.

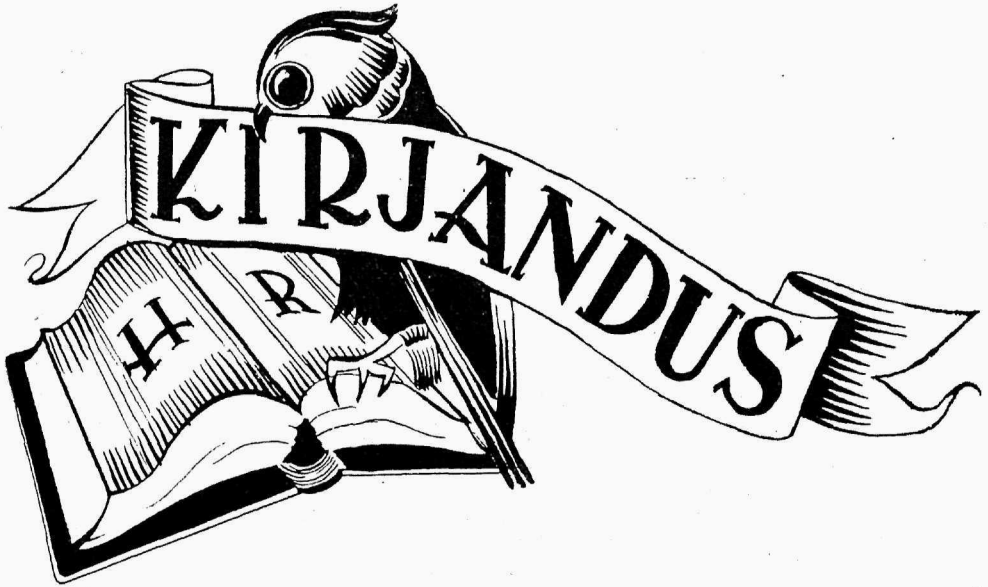
Õunad vahukoore ja lusikabiskviidiga.

Ained: 200 g lusikabiskviiti, 1 kg õunu (või õunakeedist), vett, suhkrut, natuke sidr. koort ja mahla, $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ l vahukoort. Kaunistamiseks 50 munavalge pätsikesi.

Valmistada nii: osa lusikabiskviiti lõigata tükkideks ja asetada üm-

mariku vaagna põhjale. (Võib ka kerget veiniga immutada.) Õunad tuleb suhkruga keeta ja jahutada või õunte asemel kasutada õunakeedist.

Biskviidid katta paksult õunakeedise ja sellele uus kord biskviitiga panna. Biskviidid katta vahukoorega ja ülejäänud biskviitidega äär kaunistada. Munavalgepätsikesed muustriliselt vahukoorele asetada.

ALBERT KIVIKAS, Nimes marmortahvilil. Romaan. Eesti Kirjastuse Kooperatiivi kirjastus Tartus 1936. a.

Albert Kivikas on neid eesti kirjanikke, kes juba algusest peale on huvi tundnud meie suure Vabadussõja vastu ja oma kirjanduslikuks loominguks säält ainet hankinud. Kuid kuna tema esimestes sõjajuttudes tundus teatud ühekülsust, patsifistlikku tendentsi, siis romaanis „Nimes marmortahvilil“ on kirjanik vabanenud sellest pahest ja kujutab sõjasündmusi ja Vabadussõja-aegset vaimu objektiivselt. Kirjanik on ise kaasa teinud Vabadussõja Tartu õpilaste vabatahtlikus pataljonis ja tunneb seega hästi seda meie rahva ajastut. Ta on kasutanud oma elamusi selles romaanis võrdlemisi tõetruult ja sellisena see romaan ei ole hinnatav ükski ilukirjandusliku teosena, vaid ka memuaarteosena. See Vabadussõja-romaan peaks pakkuma huvi eriti praegu-

sele õppivale noorsoole, kuna selle kaudu on võimalik kaasa elada ühele sangarlikumale epoochile meie rahva ajaloo ja tunda õppida meie tookordset koolinoorsugu.

J. KÄRNER, Sadaviiskümmend aastat eesti luulet. Valik armastuse-, looduse-, kodu- ja isamaalaule. Eesti Kirjastuse Kooperatiivi kirjastus Tartus 1936. a.

Sellise kogu järele, mis haaraks ühte teosesse eesti luulekirjanduse paremiku kõige vanemast ajast kuni praeguseni, tunti vajadust juba ammu. Need kogud, mis meil sel alal on ilmunud enne Maaailmasõda, olid vananenud ja ei suutnud enam täita oma ülesannet. G. Suitsu poolt koostatud „Eesti nüüdislüürika“ taas koondab endasse üksnes uuemaid luuletusi.

Kärneri valik on asjatundlik ja rahuldab täiesti. Siin esinevad meie luulekirjanduse tähtsamad autorid alates Johan Philipp von Rothist ja lõpetades Erni Hiirega. Vahest

võiks järgmises trükis pakkuda mõni luuletus ka J. Barbarusest, V. Adamsonilt ja B. Alverilt, kuna nad kõik on leidnud meil üldist tunnustust. Kõige rikkalikumalt on esindatud Juhani Liiv, Anna Haava, M. Under, G. Suits ja L. Koidula. Mis puutub üksikute luuletajate luuletuste valikusse, siis võib sellegagi rahul olla. On valitud ilusamaid ja ilmekamaid luuletusi. Selle juures tundub, et koostaja ei ole jälginud teiste kogude šabloon, vaid on otsustanud ise oma tunde järele, mida valida, mille tagajärjel kogul on uudsuse ja värske helki.

Kõigi kogus esinevate luuletajate kohta tuuakse eluloolisi ja kirjanduslikke andmeid. Kogu välimuse eest on kirjastus väarikalt hoolitsenud. Kaas on maitsekas. Sisu aitavad kaunistada ilusad puugravüürid kunstnik E. Kollomilt.

Kokkuvõttes teretulnud raamat, eriti õpisklevalle noorte, kes tahavad tutvuda eesti luulemaailmaga.

MARIE UNDER, Ja liha sai sõnaks. Valimik kümnest kogust. Eesti Kirjastuse Kooperatiivi kirjastus Tartus 1936. a.

Eesti Kirjastuse Kooperatiiv on oma lühikese tegutsemise aja vältel rikastanud meie raamatuturget mitmete väärtuslike teostega nii eesti kui väliskirjanikelt. Eriti on hinnatavad need teosed, mida on pakutud luulekirjanduse alalt. Käesolev Marie Underi valikkogu on tähelepandav teos nii sisult kui välimuselt. Selle valimiku kaudu, mille on teinud poetess ise, on meil võimalik tutvuda suure luuletaja ligi 20 aasta toodangu paremikuga. Alates luuletaja esikkoguga „Sonetid“ ja lõpetades tema seni ilmunud viimase koguga „Kivi südamest“ on siin esindatud kõik luuletaja poolt ilmunud kogud.

Valimiku väärtust aitab tõsta prof. A. Orase asjatundlik eessõna ja kunstnik H. Mugasto kaas ning kunstiküpsed siseillustatsioonid. Kokkuvõttes — väga ilus ja väärtuslik raamat.

MAIT METSANURK. Soosaare. Noor-Eesti Kirjastus Tartus 1936. a.

See on romaan meie maaelust läinud sajandi lõpul. Nagu „Tões ja õigustus“, nii siingi peetakse võitlust maaga. Ilma ühegi välise abita, peab siin talupoeg seda suurt ning rasket võitlust ja võidat. Hooned ehitatakse üles, maa puhastatakse ja haritakse. Soosaare on kõigiti ajakohane teos. Seda sitkust ja tarmu, mida esitab meile Metsanurk selles tööraamatus, on meile praegu vaja rohkem kui kunagi ennem. Käib ju meil praegu hoogsalt võitlus maaga. Viljelemata maid kultiveeritakse, sood ja rabad muudetakse põldudeks.

AUGUST MALK, Läänemere isandad. Romaan eestlaste viikingiajast. Noor-Eesti Kirjastus Tartus 1936. a.

Ajalooline romaan on eesti kirjanduses jälle poolehoidu võitmas. Meie kirjanikud püüavad üksteise võidu ainet oma romaanidele hankida ajalooist. Selles võistluses tuleb ette ka aine ühtesattumist (näit. käesolev romaan ja Hindrey „Urmas ja Merike“). August Mälgu „Läänemere isandate“ aineks on sangarlik ajastu eestlaste minevikust, nimelt ajastu enne sakslaste tulekut meie maale, mil eestlaste üleolek teistest rahvastest Läänemerele oli tõusmas ja nad panid värisema oma naabreid. Selle romaani tegevuspaigaks on valitud Lääne-Saaremaa, kus eestlaste ettevõtlikkus juba geograafiliselt asendilt võis olla arenenud kõige enam. Tegevus algab saarlaste kaubaretkest Väina kaldale, liivlaste maale, ja lõpeb uhke ning võitmatu Rootsi linna Sigtuna vallutamise ning hävitamisega saarlaste poolt. Romaani pääkujuks on läänesaarlaste suurvanema poeg ja pärasine suurvanem Aiar. Ta on noor, julge, sangarlik, selle juures alati mitte küllalt kaalu, tormakas ja uhmas, millised omadused õieti põhjustavadki teose tegevust ja põnevustki.

Igatahes üks huvitavamaid teoseid meie ajaloolise romaani alalt üldse, mida loed suure huvi- ja sisemise soojusega ja mis äratav tõsiseid ja väärtuslikke rahvuslikke uhkuseelamusi. Erilisel võiks soovitada selle lugemist meie noorsoole, kelle rahvuslikule mentaliteedile see vastab.

A. K. HINDREY, Urmas ja Merike II. Romaan. Noor-Eesti kirjastus Tartus 1936. a.

Sama aega ja osalt sama ainet kui Mälg oma „Läänemere isandais“ käsitleb ka Hindrey ülalmainitud romaanis. Siin kujutatakse vanade vabade eestlaste võitlusi oma naabrite venelastega ja rootslastega. Tegevus areneb eestlaste omal maal, lüüakse lahinguid venelastega Tarbatu pärast, ei saada läbi ka ilma omavaheliste tülideta (Urma kokkupõrked Sakala maavanema Himutiga), romaani lõpupoole kandub tegevus kuulsa Rootsi kaubalinna Sigtuna müüride alla ja vahele, mille hävitamisega lõpebki romaan käesolev osa. Teose päätegelane Urmas on huvitav isiksus. Ta erineb oma ümbrusest, seisab sellest nagu kõrgemal. Selles tegelasel on autor tahtnud kujutada eesti „aulast“, aadlit.

Tsiteeritagu siin lõppeks teose ilusad lõplaused: „Kuid veri jäi elama edasi. Paistis mõnikord sajandite jooksul, et ta ei tuksugi enam. Aga siis on ta jälle tulnud kuumalt elama, pannud kihama laisema voolu ja kohisema kaugele üle kodumaa raja.“

A. KIVI, Seitse venda. Romaan. Tõlk. Fr. Tuglas. 2. trükk. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus Tartus 1935. a.

„Seitse venda“ kuulub maailma kirjanduse klassiliste teoste hulka. Eestigi lugejaskond on osanud hinnata seda teost: seda osutab selle ilmumine teises trükis. Teises trükis on tõlkija poolt tehtud palju stiililisi ning keelelisi parandusi. Mis puutub teose välismusse, siis on see uues trükis palju võitnud. Kui juba I. trüki välimusega võis rahule jääda, siis 2. trükk on, peab mõnema, otse luksuslik: hää paber, ilus trükk, rikkalikud illustatsioonid soome kunstnik A. Gallén-Kallelalt, nendest 7 kriitpaberil. Kirjanduse Selts on selle teose väljaandmisega rikastanud meie raamatuturgu nii sisult kui välismuselt esmaklassilise teosega.

JAAN VAHTRA, Minu noorusmaalt III. Autobiograafilisi pilte ja jutustusi aastailt 1909—1918. Noor-Eesti Kirjastus Tartus 1936.

Jaani Vahtra on meil tuntud hää vestlejana. Temalt on ilmunud juba kaks raamatut mälestusi, „Minu noorusmaalt“ I ja II. Käesolevas kolmandas osas jutustab ta meile oma kunstikooliõpilase päevist Riias ja Peberburis. Need on üksikud ritta lükiud pildid, nagu autorgi märgib alapäälkirjas, ilma, et nad kindlamalt on seotud ühte. Jutustatud on lood soravalt ja kergelt ja puudutatud selle juures põhimiselt väliseid seiku, ilma, et oleks püütud või tahetud haarata asju ka veidi sügavamalt. Ajaviitekirjandusena hääs mõttes täidab see raamat oma ülesande.

FR. TUGLAS, Kuldne rõngas. Novellivälmik. Noor-Eesti Kirjastus Tartus 1936. a.

Tuglase 50. sünnipäeva puhul on Noor-Eesti välja andnud Tuglase novellidest käesoleva kogu. See kogu sisaldab kirjaniku parimaid novelle, alates „Jumala saarega“ ja lõpetades novelliga „Õhtu saabub“, mis sündinud ajavahemikul 1905. kuni 1925. Meie stiilitaiduri novelliloominguga tutvumiseks on käesolev kogu väga sobiv. Siin leidub üldse 16 novelli, nende hulgas ka üldtuntumad „Suveöö armastus“, „Toome helbed“, „Popi ja Huhuu“, „Maailma lõpus“, „Kuldne rõngas“, „Inimese veri“, „Merineitsi“ „Õhk täis on kirge“ jt. Teos on ilustatud Hando Mugasto õnnestunud puulõigetega.

OSKAR LUTS, Mälestused VIII. Noor-Eesti Kirjastus Tartus 1936. a.

Oskar Luts, kes hiljuti pühitses oma 50. a. sünnipäeva, on jõdnud oma mälestustega juba VIII andeni. Peab imetlema selle kirjaniku produktiivsust, eriti kui meeles peame, et tema teosed suurele arvule vaatamata on kõik väga loetavad ja huvitavad. Käesolevas andes autor vestab meile oma elu sündmusist aastast 1911. kuni 1914. Jääme nüüd huviga ootama Lutsu memuaare Maailmasõja päevilt.

TOIMETUSELE SAADETUD AJAKIRJU.

Eesti Kirjandus, nr. 1—2. K. Mihkla, Oskar Lutsu elust ja loomingust. J. Roos, O. Lutsu varasem kirjanduslik looming. A. Palm, Aleksander Mäevälja 80-aastane. A. Adson, Tänapäev ja draama. A. Saareste, Eesti õigekeelsuse päevaküsimustest. A. Oras, Eesti lüürika a. 1936. A. Miks, Heksameeter ja eeleegiline distihhon eesti teoorias ja värsis jne.

Tänapäev, nr. 1. K. A. Hindrey, Ütleмата jäänud sõnad O. Lutsule. J. Roos, O. Lutsu kirjandusliku loomingu arengust. A. Teppan, Kui kass ja koer mäletsesid jm. Palju pilte O. Lutsu kodukohast ja tema teoste algkujust.

Eesti Naine, nr. 3 paljude artiklite ja joonistega naiste tööaladelt. Lisaks „Väikeste sõber“, nr. 3.

Dramatiseering „Kõrboja peremehest“

Esietendus Draamastuudios.

Tammsaare on meie tunnustatumaid, loetavamaid ja ladusamaid kirjanikke. Meelde jäävaid tüüpe on ta loonud oma teostes palju. Mõni aasta tagasi vaatlesime laval suure rahuldustundega tema teost „Vargamäe vanad ja noored“ ja veel kaua liikusid peas näidendist saadud ideed. Tänavu imetlesime Tammsaare haruldast teravmeelsust näidendis „Kuningal on külm“, kus iga lause oli omaette aforism, naerma ajav, n. ö. „pomm“. Nüüd toodi lavale Tammsaare loetavam romaani „Kõrboja peremees“, mis viimase ühtlasemaid ja sümmeetrilisemaid teoseid oma kompositsioonilt. „Kõrboja peremees“ on dramaatilisi jooni sisaldav teos, täis töötatet, eestlaslikku jonnit, armastusintrigee ja inimlikkust. Tammsaarel on õnnestunud liita „Kõrboja peremehe“ romaniline ja realistlik meeoleu, sulatades seega need kaks eri voolu üheks esteetiliseks tervikuks, olles seega huvitavamaid ja omapärasemaid teoseid Tammsaare toodangus.

Lavastus A. Särevi poolt oli tehtud hoole ja taibukusega, jättes ümmara, ladusa mulje, nii et võidi selle ettekandmist mõnuga jälgida. Pärn Raudvee värvikad dekoratsioonid manasid silme ette küllalt iseloomuliku küllameeleolu. Pisut vaheldusrikkam tagapõhi oleks kasuks olnud.

Tegelasi olid meelde jäävamad E. Türk Katku Villuna, kehastades endas tuisupealist, töökat, kuid sealjuures sageli metsikuseeni kalduvat aastasi noormeest, kes kahte tüdrukut korraga armastades peab lõpetama oma elu püssikuuliga. A. Suurog tema isana oli samuti hea, tüüpiline „isa-jonniga“ mees. A. Mägi Kõrboja vanaperemehena oli heasüdamlik „hädavares“. Naistegelastest olid kõitvamad Ly Lasner lihtsameelse Eevina ja Lo Tui Villu emana.

Publikut: täis maja — otse lõhkemiseni, seisti seinte ääres püsti. Vastuvõtt hea.

Rahvusvahelise Kirjavahetuse Eesti Büroo teateid

Rahvusvaheline Õpilaste Kirjavahetuse Eesti Büroo töötab 1936. a. septembrist peale, kuid seni oleme olnud peamiselt külvaaja osas. Käime suure huvi ja ootusega ringi oma rahvusvahelisel külvipõllul ja rõõmus-tume lõputult tagasihoidlikumagi vilja puhul. Omi külvaaja muresid ja lõi-kaja rõõme tahaksin täna veidi jagada.

Eesti Büroole on üldse saabunud sooviavaldusi kirjavahetuseks 1013 õpilaselt; neist on seni edasi saadetud 812 23-le erimaale, peale selle on antud umbes 100 aadressi Välis-Eesti Ühingule kirjavahetuse alustami-seks väliseestlastega. On tekkinud väike seisak sooviavalduste edasitoi-metamisega, peamiselt Soome ja Inglismaaga, sest nende maadega on kirjavahetust soovijaid palju, kummalegi poole on sooviavaldusi korduvalt saadetud ja on saabunud vastavaiult mailt teateid selle kohta, et on olemas raskusi aadresside paigutamiseks. Osa Inglismaale määratud aadresse ongi seepärast Büroo poolt juba saadetud Austraaliasse ja USA-sse.

Kahjuks pole meil praegu ülevaadet selle kohta, kui palju väljasaade-tud soovest on rahuldatud — seda saame alles vast kevadel, kui on kor-raldatud sellekohane ringkirjaline küsimusleht. Kindlasti teame aga, et on olemas hulk õpilasi, kes kirju saanud pole, sest korduvalt tullakse ja küsi-takse, miks ei ole nende soovile saabunud vastust. Büroo on edasi saatnud nende soovid ja muud meie praegu teha ei saa.

Oma kirjavahetusekaante vahelt leiame sõbralikke vastuseid 13-lt maalt, kes kõik avaldavad huvi meie ürituse vastu ja lubavad tõsist kaasabi korrespondentide leidmisel. Mitmel pool on õpilaste Kirjavahetuse Bürool oma häälekandja. Muude hulgas on Hollandi Büroo saatnud meile lehe, milles ta teatab Eesti Büroo asutamisest. Pealkirja all „Eesti“ leiame ka järgmist: „In het najaar 1936 werd echter in Tallinn (Reval) het estlandse bureau voor de internationale jeugdbriefwisseling opegericht, dat ook aangesloten is bij de internationale centrale van de C. S. J. te Parijs.“ — Het aantal aanmeldingen is voorlopig beperkt; zorgt er dus voor spoedig aan te vragen!“ Ja hiljem leiame Eestit: „Adressenvooraad!“ ja „Bijzondere Aanvragen!“ all. Viimase all loeme: I. Estland, twee jongens, 17 jaar, willen corresponderen over zeewezen; twee jongens, 17 jaar jne.

Poolast saadud ülevaates loeme, et Poola Büroo on asutatud 1934. a. Esimene aasta oli pühendatud organiseerimistöole, mille tagajärjel saabus kirjavahetus 7 riigiga ja alustati kirjavahetust 1623 juhul. Oma tuleviku-kavatsustes Büroo nimetab: 1. Kirjavahetuse laiendamist Balti mais (Lätis, Eestis). 2. Kirjavahetuse väärtuse tõstmiseks tuleb kontrolli süven-dada võõrkeelte õpetajate abil.

Meie Eestis oleme saatnud välja oma esimesi kirju sõpru leidma suures maailmas, sõpru, kelle kaudu loodame rikastuda kultuuriliselt. Peame eriti hoolitsema selle eest, et paneme oma kirjadega väärtusliku aluse oma rahvusvahelisele korrespondentsile.

Nüüd veidi õpilaste kirjadest.

Et noorte maailm kitsas ja piiratud pole, sellest tunnistavad ka meie õpilaste kaante vahel mitmedki kirjad. Septembrikuus saabus meie Härä

Riigivanemale kiri USA-st adresseeritud: Mr. Constantin Poets President of Esthonia, Reval, Estonia. Selles teatab keegi Kansase osariigi „high school“ õpilane, et teda „maailma rünnangu“ rühma liikmena on palutud valida mingi maa, millele ta peaks kirjutama ja millelt paluma andmeid selle maa tööstusliku olundi kohta. „Olen valinud Teie maa, sest ta näib olevat väga huvitav tööstuslikust seisukohast. Kui võimalik, soovin saada informatsiooni Teie maa põllundusest, kooliasjandusest, usust, valit- susest, sõjaväest, impordist ja ekspordist. Kinnitan Teile, et seda infor- matsiooni kasutatakse eelpool nimetatud rühma poolt. — Lisatuna leiate margistatud ja adresseeritud ümbriku.“ Sellele kirjale on kirjutatud alla: Mr. Dayle Gillespie.

Mõni nädal tagasi saabus teine kiri USA-st, 19-aastaselt tütarlapselt, kes adresseerib kirja Tallinna (Reval) Linnapeale, kirjutab härra linnapeale sedelikese, millel arvab, et loodetavasti härra Linnapeal on kerge asi leida temale korrespondenti; kiri sisaldab ka südamliku kirjakese oma loodeta- vate sulesõbrale. — Kes otsib, see leiab.

Büroo kaudu alustatud kirjavahetusest esitaksin 2. Meie hõimumaalt, Ungarist, kirjutab keegi tüdruk järgmiselt:

„Ich war sehr froh, als ich Deine Adresse bekam. Ich wolte eigentlich mit einem deutschen Mädchen korrespondieren, jetzt bin ich aber glücklich, dasz ich ein estnisches Mädchen bekommen habe. Inzwischen habe ich nämlich einen sehr schönen Vortrag von Euch und Eurem Lande gehört und hab Euch dadurch sehr liebgewonnen. Wir Ungarn sind Euch ja Verwandte, nicht? Hoffentlich werden wir beide uns so liebhaben wie es sich Verwandten schickt, ja?!“

Ühe inglise tüdruku kirjast loeme:

„I am very very pleased to write to you, and I hope that we shall become very dear friends. It seems wonderful to correspond with a real Estonian girl...“

I am fifteen, and my birthday is on December 25 th. My town is only small, but we do not live far from the important city of Newcastle. Please tell me if you speak Russian or a special language of Estonia. I can see Tallinn on my map, and it is wonderful to know that you live there. I have no brothers or sisters, but many friends.“

Järgneb õpilase enda välimuse kirjeldus, milles muuseas tähendatakse, et kirjakirjutaja põsed on väga roosad ja nina peal on mõned vähesed tედetähed. Kirjutatakse koolist ja kodusest tööst ja sellest, et mõtted on viibinud tunni ajal oma kauge korrespondendi juures, mis on õpetajat hirmsasti pahandanud. Ja lõpuks tuletatakse veel meelde: „Please remember to tell me your language, for I must learn it.“

Meie noored sõbrad lähedates ja kaugetes maades aitavad meid tundma õppida maailma ja juhivad meid maailma tuleviku radadele.

„Tuleviku Rajad“ ilmuvad üks kord kuus (välja arvatud juuni, juuli ja august). Tellimishind kr. 2.— kogu õppeaastas, 90 snt. sügispoolaasta, 115 snt. kevad- poolaasta. Üksiknumber — 25 snt. Vastutav tegevtoimetaja: Karl Mihkla. Toimetus: Joh. Aavik, Harald Jänes, Otto J. Kiisel, Hugo Lepik, Oskar Parlo, Helene Tamverk, Aleksander Vaigla. Väljaandja: Eesti Keskkooliõpetajate Kogu. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Sakala 51. Tarvitamata käsikirju alal ei hoita. Käsikiri saadetakse tagasi, kui selleks on lisatud mark.

